

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, ČETRTEK, 5. JUNIJ 1952

ŠTEV. 38 (498)

„Učimo se od Jugoslovanov“

V Burmi se je v zadnjem času zelo povečalo zanimanje za Jugoslavijo. Pred nedavnim je vplivni dnevnik „Mandaring“ zahteval od vlade, naj pošlje v Jugoslavijo delegacijo, ki bi proučila pomembne uspehe v socialističnem razvoju te neodvisne države.

Res je, da smo precej oddaljeni od Jugoslavije — piše med drugim omenjeni list — vendar pa se lahko marsikaj naučimo od Jugoslovanov. Naši strokovnjaki morajo predvsem proučiti jugoslovanske izkušnje pri reševanju agrarnega vprašanja, njihove metode za povečanje delovne storilnosti in napore jugoslovanskih narodov za poglobljanje resnične demokracije.

Jugoslavija podarila granit za spomenik žrtvam fašizma v Ameriki

Odbor za postavitev velikega spomenika v New Yorku v spomin na 6 milijonov evropskih Židov — žrtev fašizma je sporočil, da je dobil od jugoslovanske vlade dragoceno darilo — celoten granit, iz katerega bo izdelan spomenik. Podpredsednik tega odbora Lerner je spriču tega izjavil, da „jugoslovanski narodi, ki so toliko trpeli zaradi fašizma, zaslužijo globoko priznanje vseh svobodoljubnih ljudi v svetu za to plemenito darilo, ki bo prišlo v zgodovino skupno s kipom svobode, ki ga je Francija podarila Ameriki.“

ZDA naj spremenijo svojo politiko

Predsednik vrhovnega sodišča Združenih držav Amerike, Williams Douglas, je v govoru po radiu izjavil, da bi morala biti politika ZDA na Srednjem in Daljnem vzhodu „v znaku svobode in pravice, ne pa v znaku topov in dolarjev“. Douglas je dodal, da bi morale ZDA podpirati „nove voditelje“, predvsem Nehruja v Indiji in Mosadeka v Iranu. Douglas je tudi dejal, da „ne vidi, kako bi ZDA mogle zmagati v morebitni vojni, če bi se SZ utaborila na Srednjem vzhodu in v Aziji.“ Douglas je v zadnjih letih precej potoval po Aziji in je pred nekaj meseci izjavil, da bi ZDA morale priznati Mao Ce Tungovo kitajsko vlado.

Kdaj bodo za nas tako skrbeli?

Komisija za srednje strokovne šole in tečajne Oblastnega izvršilnega odbora Oblastnega ljudskega odbora za Avtonomno oblast Kosovo in Metohija je izdala 3. septembra 1948. pod številko 63185/48 uredbo, ki dokazuje, kako skrbi Jugoslavija za šiptarsko manjšino.

Ta uredba se glasi:
Na ozemlju Avtonomne oblasti Kosovo in Metohija je treba otvoriti nižje strokovne šole z šiptarskim učnim jezikom, in sicer:

1. Kmetijsko šolo v Gnjljanu
 2. Gradbeno-tehnično šolo v Prištini
 3. Finančno šolo v Peči
 4. Trgovsko šolo v Peči
 5. Knjigovodsko šolo v Peči
 6. Medicinsko šolo v Prizrenu
 7. Babiško šolo v Prizrenu
 8. Administrativno šolo v Kačaniku.
- Vse našteje šole so dvoletne šole.
Za predavatelje na teh šolah bodo strokovnjaki šiptarji s srednjo ali višjo šolsko izobrazbo. Šole morajo pričeti s poukom v mesecu septembru 1948.

To uredbo dostaviti Predsedstvu Vlade Ljudske republike Srbije.

Smrt fašizmu — svoboda narodu!
P. Jovičević, tajnik F. Hodža predsednik
Tako skrbi Jugoslavija za šiptarsko manjšino v Avtonomni pokrajini Kosovo in Metohija, na albanski mej. In pri nas? Ali bomo kdaj deležni take skrbi za narodno manjšino v državi? Kaj je na primer z našo zahtevo za kmetijsko šolo, z zahtevo ki jo je podpisalo več kot 2000 koroških Slovencev?

Nemško vprašanje danes še bolj zapleteno

Zapadnonemška vlada je že izročila parlamentu v ratifikacijo besedilo generalne pogodbe. V vladnih krogih sodijo, da bo nemški „Bundestag“ (Spodnja zbornica) brez težav ratificiral pogodbo, ni pa še gotova odločitev „Bundserata“ (Zgornje zbornice), v katerem so zastopane nemške pokrajine. Vlada ima v „Bundesratu“ 15 glasov, prav toliko glasov pa imajo tudi pokrajine s socialdemokratsko večino.

Zelo verjetno še ta teden bo zapadnonemška vlada izročila parlamentu v ratifikacijo tudi pogodbo o evropski obrambni skupnosti, ki bo morda nekoliko manj zadevala ob odpor nemških socialdemokratov.

Tako nemško pogodbo kot sporazum o evropski obrambni skupnosti pa čaka sedaj še trnjeva pot do ratificiranja tudi v ostalih parlamentih. Javnost v vseh prizadetih deželah, zlasti še v zapadni Nemčiji in Franciji, je te mednarodne odločitve sprejela s skrajnim nezaupanjem. Voditelj danes verjetno že najmočnejše nemške stranke dr. Schumacher pa je ob tej priložnosti celo izjavil, da je vsak Nemeč, ki bi se strinjal s temi pogodbami, prenehal biti Nemeč. Ta „nemška pogodba“ ni zanj nič drugega kot spletko zavezniško-klerikalne koalicije proti Nemčiji.

Ni se lahko znebiti občutka, da so zahtevale te v naglici podpisane mednarodne pogodbe v Bonnu in Parizu mnogo bolj ameriške notranje potrebe in neprijazno razpoloženje ameriški kongres, ki je začel zadnje tedne brezobzirno krčiti in črtati vojaške in gospodarske kredite Evropi, kakor resnično dozo-

reli problemi. Odtod tudi vlada okoli teh stvari velika negotovost in je nastal splošni občutek neugodja, ki ga spretno izkorišča Moskva. Medtem ko v svoji diplomatski korespondenci z zapadnimi velesilami še vedno hlino svojo pripravljenost za resno pogajanje o združitvi Nemčije, pa iz vzhodne Nemčije sistematično stopnjuje pritisk z različnimi mejnimi incidenti ter zaostritvami in vse bolj neprikritimi grožnjami tamošnjih funkcionarjev. Britanski zunanji minister je bil sicer pretekli teden na demonstrativnem obisku v Berlinu — nedvoumno v nameri, da pomiri zbegane Berlinčane, ki živčno pričakujejo napovedane represalije — toda to potovanje ni moglo dokazati kaj drugega kakor to, da je nemško vprašanje danes še nejasnejše in bolj negotovo, bolj zapleteno kot je bilo kdaj koli doslej.

V Berlinu zopet vrc

Po podpisu generalne pogodbe se je položaj v Berlinu spet znatno poostiril. Vzhodnonemška policija je s pristankom sovjetskih zasedbenih čet popolnoma zaprla obroč okrog zapadnega Berlina, tako da nikomur ni več mogoče brez težav prestopiti mejo med zapadnim in vzhodnim delom mesta. Kot odgovor na te ukrepe vzhodnih oblastnikov so britanske čete postavile zaprt obroč okrog vzhodno berlinske radiooddajne postaje, ki se nahaja na ozemlju britanske cone v zapadnem Berlinu. Britanski tanki patrolirajo okoli poslopja.

Francoska vlada ukrepa proti KPF

Pri protestnih demonstracijah proti prihodu generala Ridgwaya, ki jih je organizirala Komunistična partija Francije, je francoska policija v sredo preteklega tedna aretirala generalnega sekretarja centralnega komiteja KP Francije Jacques Duclosa. Kot vzrok aretacije navaja uradno sporočilo, da so v njegovem avtomobilu našli orožje. Drugi dan navrh sta bila Duclos in z njim urednik centralnega glasila KPF „Humanite“, Andre Stile izročena sodišču, ki jima bo sodilo zaradi poskusa upora zoper državno oblast.

Preteklo soboto je francoska policija nenadoma zasedla poslopja, v katerih se nahajajo prostori KP Francije, in sicer centralo v Parizu ter partijske lokale v Lyonu, Bordoju, Marseju in drugih mestih. Kakor uradno poročajo iz francoskega notranjega ministarstva, je policija zaplenila pri tej akciji orožje, municijo, ponarejene štampiljke vojaških oblasti ter večje število aktov, ki naj bi služili kot dokazilni material v obtožbi proti francoskim kominformističnim funkcionarjem.

Tržaški Slovenci zahtevajo enakopravnost z Italijani

V Trstu je Slovensko narodno gledališče edina stalna gledališka skupina, ki pa še vedno nima primernih prostorov za svoje udejstvovanje. Uprava Slovenskega narodnega gledališča, ki je že večkrat zahtevala dodelitev prostorov, je te dni znova poslala pismo poveljniku angloameriške cone generalu Winter-tonu, v katerem zahteva, naj reši vprašanje prostorov za Slovensko narodno gledališče.

Pismo omenja, da so bile prve slovenske prireditve v Trstu že leta 1848 in da je bilo v pričetku tega stoletja ustanovljeno dramsko gledališče, ki je imelo od leta 1904 svoje prostore v poslopju Slovenskega narodnega doma. Ta dom pa so italijanski fašisti leta 1920 zažgali, nakar so fašistične oblasti popolnoma onemogočile vsako nadaljnje delo slovenskih gledaliških umetnikov. Šele leta 1945, ko je Jugoslovanska armada osvobodila Trst in ko so se slovenski umetniki mogli vrniti iz pregnanstva, je slovensko gledališče spet oživelo. Toda gledališče od tedaj nima svojih stalnih prostorov in tudi ne dobiva nobene podpore iz javnih sredstev.

V pismu je izražena zahteva naj se ta vprašanja rešijo v duhu načel, ki jih vsebuje mirovna pogodba. Treba je določiti eno od tržaških dvoran za predstave Slovenskega narodnega gledališča, zagotoviti določeno število predstav v občinskem gledališču ter finančno pomoč, slovensko gledališče pa naj dobi svojega predstavnika v upravni komisiji občinskega gledališča.

Ob koncu je v pismu poudarjeno, da je za sedanjí položaj odgovorna anglo-ameriška vojaška uprava, ki prepušča reševanje važnih slovenskih kulturnih vprašanj nacionalistično usmerjenim italijanskim krogom.

V tej zvezi ugotavlja „Primorski dnevnik“, da se je po londonski konferenci položaj tržaških Slovencev poslabšal. Tržaški Slovenci se boje, da bo prešlo v prihodnje reševanje slovenskih kulturnih vprašanj v pristojnost rimskih uradnikov, ki bodo nadaljevali z raznarodovalno politiko Rima. Zato je treba, pravi list, zagotoviti Slovincem tiste kulturne pravice, ki jih imajo Italijani.

Knjigarna

„NAŠA KNJIGA“ v Celovcu

vam dobavi knjige iz najrazličnejših področij slovenske literature.

O enotnosti govorijo, z dejanji pa skušajo rušiti

O dr. Tischlerjevem društvu, ki si je prilastilo ime volilne skupnosti slovenskih kmetov, da bi lažje ribarilo v kalnem, so najvidnejši izvoljeni predstavniki Kmečke gospodarske zveze v posebnem pojasnilu povedali, da ga smatrajo za strankarsko organizacijo, ker je o ustanovitvi tega društva enostransko sklepala pečica ljudi, ki se nazivajo za „Narodni svet koroških Slovencev“. V pojasnilu so pozvali vse izvoljene zastopnike KGZ, naj čuvajo volilno skupnost slovenskih kmetov, ki zastopa zgolj kmečke interese in odklanja zlorabljanje kmečkih teženj za strankarsko politiko.

Minuli četrtek je imelo dr. Tischlerjevo društvo svoj „občni zbor“. Večina mandatarjev KGZ, ki jim je 2000 slovenskih kmetov na volitvah izkazalo zaupanje, se občnega zbora ni udeležila. Navidežno je „občni zbor“ vodil Jcže Stiker iz St. Jakoba v R., ki pri kmetijsko-zborničnih volitvah ni kandidiral niti v deželno niti v okrajne zbornice. Dejansko so seve drugi držali vajeti v rokah. Saj so na „občnem zboru“ imeli najbolj tehtno besedo nekmeti: prof. dr. Tischler, diplomirani trgovec Picej in belogardistični gospod Muri. Tudi par gospodov župnikov, med njimi tisti, ki so že lani pod vodstvom šefa Katoliške akcije zaman skušali razbijati občni zbor Slovenske prosvetne zveze, so se oglašali k besedi. Ob vzhodu na prizorišče „občnega zbora“ pa je pričle udeležence kontroliral župnik Muri, brat onega, iz Jugoslavije pobeglega Murija, ki vedri in oblači pri Tedniku-Kroniki in je vajen, da razvršča svoje politične figure po načrtih belogardistične emigracije.

Iskreno prizadevanje zborničnega svetnika Janka Ogrisa, ki je na licu mesta odločno obsodil razdiralno delo in ozko strankarstvo tega društva, ki so ga ustanovili štirje ljudje po naročilu tistih, ki bi radi izpodkopali enotnost slovenskih kmetov, je pri merodajnih aranžerjih „občnega zbora“ naletelo na gluha ušesa.

Pičla udeležba na „občnem zboru“ ter kritične opazke med njim in po njem kažejo, da večina slovenskih kmetov odklanja zlorabljanje svoje enotnosti v strankarske namene. Zakulisni prireditelji v Mohorjevi hiši pa so še enkrat jasno pokazali, da o enotnosti le govorijo, z dejanji pa skušajo rušiti.

OZN za enake pravice žena

Gospodarski in socialni svet Organizacije združenih narodov je sprejel resolucijo, ki zahteva od generalne skupščine, naj ratificira konvencijo o enakih političnih pravicah žensk z moškimi. Resolucija je bila sprejeta z 11 glasovi in šestimi vzdržanimi glasovi; med slednjimi so glasovi Sovjetske zveze in Anglije. Druga resolucija, ki priporoča vsem vladam, naj odpravijo potrebne ukrepe, da bo ženskam zagotovljena enakost z moškimi tudi glede pravic pri zaposlitvi in poklicni vzgoji, je bila sprejeta soglasno.

Izšla je nova Adamičeva knjiga

Te dni je izšla v New Yorku Adamičeva knjiga „Orel in korenine“, ki opisuje narodnoosvobodilno vojno jugoslovanskih narodov in boj za izgraditev nove socialistične družbe. V knjigi je objavljen tudi skrajšani življenjepis maršala Tita.

Adamič je pred svojo tragično smrtjo imel to knjigo za svoje najbolj uspelo delo. V književnih krogih ZDA sodijo, da je „Orel in korenine“ najboljšo delo o Jugoslaviji, ki je bilo kdaj koli napisano v ZDA.

Knjiga ima 530 strani in jo je izdalo znano ameriško založniško podjetje „Double Day“.

Velika zmeda zaradi zmešanih števil

Skoro leto dni je trajalo preden je avstrijski statistični centralni urad objavil dokončne številke lanskega ljudskega štetja. V zvezi s to objavo se je vnela srdita papirnata vojna v časopisju Koroške in še preko njenih meja.

Kaj se je pravzaprav zgodilo? Kaj je povzročilo ta hrup? I, kaj neki? Nič posebnega. Na Dunaju so se zbalili prevelike blamaže in niso objavili števila ljudi, o katerih so števni komisariji na Koroškem po uradnih navodilih zapisali, da govorijo „vindiš“.

Koroške šoviniste, ki so se že veselili, da bodo lahko z uradnimi številkami v rokah še naprej zmerjali in psovali naše ljudi z vindišarji, je to seve močno prizadelo. Steinacher in njegov ožji krog okrog Volkszeitung se je počutil ko da bi jo dobil s kolom po glavi. V navalu svete jeze so se v onemoglem obupu zaleteli v to preklicano Tito-OF in deželnega glavarja, ki sta dozdevno glavna krivca za to, da uradna statistika ne izkazuje „vindiš“ jezika.

„Die Neue Zeit“ je precej stvarno objasnila, da domačini na Koroškem ne poznajo tretjega jezika, čeprav je hkrati priznala, da so tudi s te strani pred štetjem in za tem obstojala še druga navodila.

Na pozornici se je pojavil nov zagovornik koroških Slovencev, bivši „Volkswille“, ki je šel v Gradcu pod imenom „Wahrheit und Volkswille“ razodel to svojo ljubezen. Dokler je bil še v Celovcu, že dolga leta ni več zgubljal besed o Slovencih razen, da jih je psoval s titofašisti.

Tudi „Slovenski borec“ z dosedanjim „novim“ urednikom je hotel biti zraven, „česar“ ni čudno, saj se naziva glasilo naprednih Slovencev, „česar“ je razvidno iz norega naslova. Čudno, da se to osirotelo revše huduje nad „vindišarstvom“, ko pa se njegov vrhovni boter v deželnem vodstvu KPÖ sam zmerja s to označbo. V ostalem pa je prav pri tem časnikarskem spačku nemogoče ugotoviti občevalni jezik, „česar“ otipljivo spet kaže narajeno ogorčeni uvodnik, s katerim je pristavil

Vedno več tujih turistov na počitnice v Jugoslavijo

V inozemstvu se letos mnogo bolj ko doslej zanimajo za turistične kraje in naravne lepote v Jugoslaviji. „Putnik“ je do sedaj sklenil mnogo pogodb za prihod tujih turistov. Letos je prvič stopil v zvezo tudi s turističnimi uradi v skandinavskih državah, zlasti na Danskem.

Tudi precej turistov iz Zapadne Nemčije pričakujejo v turističnih krajih v Primorju in drugih krajih države. Turisti iz Belgije, Nizozemske in Luksemburga so tudi napovedali prihod. Šestindvajset jih je že v Jugoslaviji.

Angleški turisti se letos posebno zanimajo za taborjenja in krožna potovanja z jahtami in na konjih. Prijavilo se je že več skupin. Nekateri bodo šli v Dubrovnik, Boko Kotorško, Split in na otoke, drugi pa bodo po kopnem delali izlete na Bled, v Sarajevu in druge kraje, ki so znani po svojih zgodovinskih in kulturnih spomenikih. Tudi iz ZDA pričakujejo letos več turistov.

ZDA bodo dale odškodnino vojnim ujetnikom

Ameriška vlada namerava pričeti meseca avgusta izplačevati denarno odškodnino vsem onim bivšim ameriškim vojnim ujetnikom, s katerimi so v sovražnih ujetniških taboriščih nečloveško ravnali. V poštev pride približno 132.000 bivših ujetnikov in svojcev v ujetništvu umrlih vojakov. Za vsak dan, ki so ga preživeli v ujetništvu pod surovimi in nečloveškimi pogoji, bo država izplačala poldrugi dolar odškodnine.

Kdaj bo atomska energija služila gospodarstvu

Britanski center za atomska raziskovanja v Harwellu je objavil obširno poročilo o napredku proučevanja uporabe atomske energije v gospodarske namene. Po mnenju sestavljalcev poročila bo treba vsaj še deset let, predno bo mogoče atomsko energijo uporabiti. Poročilo poudarja, da so naprave, ki omogočajo proizvodnjo električne energije s pomočjo atomske energije, že precej izpopolnjene in da bodo v kratkem uporabne. Vendar je njihova praktična uporaba odvisna od razpoložljive količine urana, ki je zaenkrat še zelo majhna.

svoj lonček k ognju, da bi ulovil kakšno politično drobtinico. (Več bi profitiral, če bi vzel v roke slovensko slovnico!)

Končno je binokostni duh razsvetlil še „neodvisne“ pri „Salzburger Nachrichten“, ki ne bodo zlepa preboleli, da izmišljenega občevalnega jezika „vindiš“ ne bodo več mogli uspešno uporabljati v svoji gonji proti dvojezičnim šolam.

Ta časopisna bitka je še v polnem teku. Počakali bomo, da bodo vsi izstrelili zadnje

naboje, nato pa bomo povedali svoje mnenje o cirkusu, ki nas samo zabava.

Slovenski javnosti, ki ob vsem tem prerekanju še ni dobila vpogleda v uradno objavljene številke, jih bomo v sledečih razpredelnicah navedli. Pregled vsebuje — razen štirih občin, ki jih uradna statistika ne navaja posebej — vse občine, za katere predpisuje zakon dvojezične šole. Uradni Dunaj je o jezikovnem stanju v teh občinah izrisal naslednjo sliko v številkah:

Občina	Prebivalcev					Skupno
	od teh jih — po uradnih podatkih — v dnevnem življenju govori					
	nemško	nemško slovensko	slovensko nemško	slovensko	druge jezike nepoznano	
Sodni okraj Šmohor						
Blače	235	280	5	—	—	520
Brdo	575	390	256	187	1	1.409
Goriče	234	320	9	—	—	563
Sodni okraj Beljak						
Bekštanj	3.961	704	279	313	15	5.272
Bistrica na Zilji	310	207	101	53	1	672
Marija na Zilji	1.628	211	60	57	2	1.958
Podklošter	4.869	292	95	106	11	5.373
Smerče	2.115	34	35	9	4	2.197
Straja ves	763	44	129	112	2	1.050
Vernberk	2.175	516	10	35	7	2.743
Sodni okraj Rožek						
Kostanje	672	119	140	191	9	1.131
Ledince	796	338	48	98	6	1.286
Lipa	1.073	48	123	30	—	1.274
Loga ves	1.004	551	266	121	11	1.953
Rožek	444	103	87	23	—	657
Št. Jakob	1.546	1.294	965	348	6	4.159
Sodni okraj Borovlje						
Bistrica	906	346	206	257	4	1.719
Borovlje	4.200	556	248	281	13	5.298
Medborovnica	515	207	154	100	1	977
Sele	55	4	39	921	—	1.019
Slovenji Plajberk	108	39	165	268	—	580
Svetna ves	269	125	307	188	4	893
Šmarjeta v Rožu	265	445	195	240	2	1.147
Sodni okraj Celovec						
Bilčovs	136	128	340	205	3	812
Dholica	1.711	56	39	27	—	1.833
Grabštanj	1.887	107	11	37	31	2.073
Hodiše	496	401	250	111	5	1.263
Kotmara ves	874	213	394	133	10	1.624
Medgorje	75	731	14	60	1	881
Otok	1.021	176	15	8	14	1.234
Radiše	253	9	118	147	1	528
Škofiče	930	309	201	78	3	1.521
Št. Tomaž	1.479	14	18	23	17	1.551
Vetrinj	2.671	56	7	28	4	2.766
Zgornja Vesca	60	68	249	117	—	494
Žihpolje	879	78	13	17	3	985
Žrelec	1.455	150	121	17	12	1.755
Sodni okraj Velikovec						
Djekše	736	388	67	194	1	1.386
Grebinj	2.017	702	195	146	31	3.091
Ruda	732	610	88	95	4	1.529
Št. Peter na Vašinjah	533	609	164	125	15	1.446
Tinje	571	46	3	22	1	643
Važenberk	2.147	394	100	78	11	2.730
Vovbre	1.304	231	28	64	1	1.628
Velikovec	3.250	197	48	50	7	3.552
Sodni okraj Dobrla ves						
Dobrla ves	2.202	159	637	224	—	4.222
Galicija	288	940	150	70	1	1.449
Globasnica	147	358	183	644	2	1.334
Škocijan	1.840	882	162	260	7	2.651
Žitara ves	295	681	463	451	5	1.895
Sodni okraj Železna Kapla						
Bela	651	278	438	1.121	15	2.503
Železna Kapla	1.111	145	26	109	—	1.391
Sodni okraj Pliberk						
Bistrica	331	534	615	541	3	2.024
Blato	224	258	511	579	—	1.572
Libeliče	263	151	449	160	2	1.025
Libuče	578	87	378	229	—	1.272
Pliberk	1.005	91	51	44	4	1.195
Žvabek	38	71	306	49	3	467

Bralci bodo že pri prebiranju teh števil in s primerjanjem dejanskega stanja v svojih občinah lahko samostojno presodili njihovo verodostojnost in ugotovili, da so daleč od resnice, ki jo je zakon obvezno predpisal tudi glede popisa občevalnega jezika. DF je v svojem proglasu pred ljudskim štetjem tozadevno jasno povedala:

„Za vse naše ljudstvo do malih izjem je zaradi neenakopravnosti našega jezika v javnem življenju in uzakonjeni dvojezičnosti v šolah po vsej nujnosti „občevalni jezik“ dvojen, pri čemur navedeni vrstni red ne igra vloge in je kakršno koli ugotavljanje oziroma

zaključevanje o narodnosti pripadnosti neuporabno in nemerodajno.

Ljudsko štetje 1. junija 1951 zato tudi iz tega razloga ne more nikdar služiti kot podlaga za narodnostno statistiko ali kakršno koli presojo nacionalnega stanja na Koroškem.“

Slovenski vestnik pa je takrat zapisal: „Zaradi neenakopravnosti slovenskega jezika je za pretežno večino koroških Slovencev v trenutnih razmerah občevalni jezik po uradnem komentarju po vsej nujnosti dvojen, to se pravi slovenski in nemški. Zato bomo v to rubriko zapisali resnici na ljubo oba deželna jezika. Drugačna izjava bi bila neresnična in kazniva.“

Atene. — V Atenah je v državnem gledališču pred 14 dnevi prvič nastopil makedonski ansambel narodnih plesov in pesmi. Ta nastop je kot začetek gostovanja v Grčiji dosegel največji uspeh in so mu prisostvovali predstavniki grškega dvora, skoraj vsi člani vlade in generalnega štaba, diplomatski zbor ter predstavniki kulturnega in umetniškega življenja Aten.

Barcelona. — Za kritje stroškov evharističnega kongresa v Barceloni, na katerem je bilo zbranih 15 kardinalov, 200 škofov in 12.000 duhovnikov, je španska fašistična vlada odobrila 72 milijonov pesov. Eno tretjino od teh so porabili za „previdnostne ukrepe“. Kongres se je udeležil tudi Hitlerjev in Mussolinijev osebni prijatelj, fašist Franco, ki se je pripeljal na evharistični kongres z vojno ladjo.

Figl se je vrnil

na binokostno soboto s svojega potovanja v Anglijo, Ameriko in Francijo zopet na Dunaj radio-poročil smo slišali, da je v državah, ki jih je obiskal in pri njihovih najvišjih predstavnikih zapustil kar najbolj utis. Ob sprejemu na Dunaju mu je vicekancler Schärff izročil zahvalno pismo zveznega predsednika Körnerja za njegovo „naporno in uspešno potovanje“.

Doa pomanjkljiva življenjepisa

Pred kratkim je postal SA-Standartenführer Steinacher 60 let star. Splošna javnost temu dogodku ni prisodila posebne pomembnosti. Nihče mu ob tej priliki ni zapel slavospevov. Razen, seveda, celovške „Volkszeitung“. V blizu sto vrstic obsegajoči članek je strpala njegov pestri življenjepis in obelodanila njegove „zasluge“. Te „zasluge“ je že pred njo, — za časa nacizma — v Nemčiji v posebni knjigi na 130 straneh opeval neki Richard Wiehterich, da bi tedanjega voditelja pangermanske organizacije VDA čim bolj dvignil v oči takratnih nacističnih diktatorjev. Marsikaj, kar je v tej knjigi zapisano, se seve pri „Volkszeitungu“ „prezrli“, ker se morda le zavedajo, da javnosti ne bi mogli prepričati, da je velenemško udejstvovanje posebno zaslužno delo. Koroški OeVP-jevci namreč nič ne povedo o tem, da je bil njihov sedanjí šef Steinacher najbolj vnet pobornik za priključitev Avstrije k Nemčiji, kar pa je črno na belem posebno poudarjeno v omenjeni knjigi. Eno poglavje iz njegovega življenjepisa pa so sploh črtali, in to prav ono poglavje, ki bi javnost še kolikor toliko zanimalo. To bi bilo isto poglavje, v katerem bi bilo opisano, kdaj in na podlagi katerih zaslužnih dejanj je sedanjí podpredsednik koroške OeVP postal nacistični SA-Standartenführer. Ne vemo, če bo jubilar zadovoljen, da so celovški uredniki prezrli in izpustili tako važno poglavje! Saj vendar tudi iz zgodovine ni mogoče kratkoma izbrisati dejstvo, da je nekoč obstojal „tisočletni tretji rajh“.

V „neodvisnem“ lističu „Kleine Zeitung“, ki posebno rad zagovarja naciste in hvali one, ki delajo isto, smo minulo soboto brali življenjepis še enega šestdesetletnika — solnograškega nadškofa dr. Rohracherja. Tudi ta življenjepis je pomanjkljiv. Kakor „Volkszeitung“, glede Steinacherja, je tudi „Kleine Zeitung“, zelo redkobesedna glede zadržanja cerkvenega kneza v času nacizma. V članku se sicer trdi, da je bil nadškof dr. Rohracher za časa „Tretjega rajha“ neupogljiv čuvár vere in branilec pravic cerkve. Koroški Slovenci pa bi resnici na ljubo lahko o tem drugače zapisali. Vse naše ljudstvo je namreč pričá, da je morala večina slovenskih duhovnikov zapustiti svoje fare prav v času, ko je pastiroval v celovški škofiji sedanjí solnograški nadškof, da so bili takrat slovenskim vernikom vsiljeni nemški duhovniki in da se je morala domača slovenska beseda na ukaz iz škofijstva tudi iz cerkve umakniti nemščini. Naše ljudstvo je vse to občutilo kot kruto nasilje, dočim „neodvisni“ pri „Kleine Zeitung“ znabiti smatrajo, da se je to godilo v znamenju „čuvanja vere in obrambe pravic cerkve“. Večjo pozornost pa zaslužijo znaki in dogodki iz zadnjega časa, ki kažejo na to, da je tudi v današnjem celovškem ordinariatu še vedno udomačeno mnenje, da je za „čuvanje vere in obrambo cerkvenih pravic“ najbolj uspešno sredstvo — ponemčevanje v cerkvi.

Zaljubljena zgodba županovega sina

Butalski župan je imel sina, poznalo se je sinu, kakšnega je rodu. Ime mu je bilo vsak dan Jakec, ob nedeljah Jakope.

Pa je bila nedelja in je šel Jakope v sosednje Tepanjce pokušat, kakšen kruh peko tamkaj. Sredi poti je stala graščina — hišam, ki so zidane v nadstropja, pravijo Butalci graščine, ljudje v graščinah so jim vsi vprek grofje. Pa je sedela pred graščino mlada grofica, lepa je bila kakor milijon petelinov in še ljubo sonce ni moglo drugače, nego je kar plamtelo od ljubezni, in je imela grofica razpet rdeč sončnik, da se je branila njegovih poljubov.

Kaj tako lepega Jakope še ni videl vse živice dni in se je ob tem pogledu vnelo srce tudi njemu in ni odslej zamudil nobene nedelje, da ne bi prišel mimo, in še je dejal, tudi za naprej, da je ne bo, razen če bi se usipala iz oblakov zabeljena kaša — zabeljena kaša preživno škoduje obleki.

Pa je mimo prihajal Jakope nedeljo za nedeljo in je včasih videl prelepo grofico, včasih je videl njeno sestro, včasih njuno mojško, pa je zalagla njegovemu srcu ta kakor ona, ker jih ni ločil, rdečo sončnike pa so imele vse tri.

Tako je hrepenel sedem dolgih let in bi bil od samega hrepenenja shujšal nič koliko, ako mu ne bi bila jed dišala tako neusmiljeno, a je bilo jedi, hvala bogu, dovolj pri hiši.

V osmem letu pa se je zgodilo, da je Jakope prelepo grofico srečal sredi v Tapanjcah, namenjena je bila v cerkev. Kočija pa je čakala kraj ceste.

Prevzelo je Jakopeta in je stopil pred njo in dejal: „Precartana grofica, kaj vam povem: jaz sem županov Jakope — že sedem let, osmega pol hrepenim za vami!“

Pa ga je pomerila grofica od glave do tal in morebiti niti ni bila grofica, nego je bila le njena sestra ali njena mojška, rdeči sončnik pa je imela, in je dejala: „Butalo iz Butal, kdo ti je dovolil, hrepeneti za menoj! Poberi se mi z luči!“

Vzdihnil je Jakope: „Joj meni nesrečniku, zakaj sem ji razodel, da hrepenim za njo. Če bi bil molčal, lahko bi hrepenel za njo še sedem let!“

Fran S. Finžgar

Vzdržal je

Nista govorila, ko sta zajemala iz ene skledice, mati in sin. Jed je bila prepojena z grenkostjo slovesa. Tiho, počasi sta drsali leseni žlici po glinasti skledi. Mati se je jedi komaj dotikala. Ni občutila slasti do južine. Tesnoba ji je stiskala grlo. Ne enkrat bi ne bila zajela, da ni bilo zaradi sina. Če bi ona ne jedla, bi tudi Janez odložil žlico in odšel lačen z doma na dolgo pot. Kadar sta se žlici kakor ponevedoma zadeli v skledi, sta oba hkrati dvignila oči, plavajoče v skriti rosi strahu in upanja. Pogleda sta se srečala in govorila v nemem molku glasne besede slovesa.

Sin je prvi odložil žlico na mizo.

„Ali ni dobro?“ In v istem hipu je obstala tudi materi desnica in ni več segla po jedi.

„Dobro je, mati. Toda ura prihaja. Da ne zamudim...“

Sin je vstal, z njim je vstala mati in odnesla posodo v kuhinjo. Janez je slišal v sobo, kako je zakrutil težki pokrov materine skrinje v shrambi. Do mozga mu je segel ta glas. Kakor bi kdo prebodel srce, da izpije iz njega zadnjo kapljo življenja.

Ko je mati odprla vrata v hišo, je spustil sin skromen kovčeg na klop in se ozrl. Materina roka, ki se je tresla, je krčevito stiskala pet desetkronskih bankovcev. Sinu je podplula rdečica bledikasto lice. Kakor val sramu ga je obililo po obrazu. Pet let že ni prejel od ubožne matere nobenega denarja. Preživljal se je v mestu s poučevanjem in vsake počitnice prihranil toliko, da je mogel podariti materi skromno vezilo. Toda sedaj gre v neznano mesto. Kaj bo tam? Vse tuje, vse dražje. Občutil je, da v boj za življenje ne odhaja sam, da je marveč potegnil s seboj tudi mater. Jasno je videl na bankovcih tesno grozo zatajevanja in materine odpovedi. Koliko je varčevala sirota, da je narastla ta ogromna vsota v skrinji! Sedaj pa je skrinja zevala, zaječal pokrov in v trenutku je izteklo iz nje, kar se je po kapljah nabralo v letu, morda v dveh, treh letih.

„Na Janez, vzemi! Za prvo silo. Potem bo že Bog preložil in pomagal.“

Mati je našla na mizo. Tresoč se prsti so se dotaknili vsakega bankovca posebej, kakor bi se v bridkosti poslavljali od njega. A v ma-

terinih očeh ni bilo bridkosti. Kakor bogatemu, ko šteje tisočake dote na mizo pred ženi- na, tako je bilo materi. Prevzemal jo je skrivnosten ponos ob tihem bogastvu, kakršnega še ni mogla položiti pred sina.

Janez je denar spravil. Tudi njemu so se prsti tresli. Vso težo dela in truda so občutili, na denarju so visele skrbi in znoja polne materine ure.

„Mati, Bog vam povrni, tudi jaz vam poplačam. Da mine vsaj pol leta potem upam, mati, da bom rešen.“

„Janez, ne boj se! Pol leta vzdržim. Telička je lepa. Ne dam je rada od hiše. Ali zaradi tebe, sin se zgodi. In na zimo ne zakoljem doma. Prodaj. Se že kako prerinem do mladit.“

Sinu je silila grenkost v oči. Z obema rokama je segel po materini desnici in jo poljubil — prvič v življenju. Na suho materino roko je kanila solza in tedaj mati ni več vzdržala. Odmaknila mu je roko in v svetosti in slovesnosti polnem objemu sta se strnila mati in sin — prvič, odkar se je Janez iz materinega naročja napotil v svet. In tedaj je Janez prvič živo občutil, kako svet in sladak je materin poljub.

Štirje meseci so potekli.

Pred naravoslovcem Janezom je ležalo na mizi materino pismo. Sin ga je že prebral. Trudne oči so mu visele na zadnjem stavku: „Ne obupaj, Janez! Vzdržim! Nisem zaklala doma. Pa se je dobro prodalo. Še tri mesece bodi brez skrbi!“ Kakor glas božji je donelo od teh krivenčastih črk.

In Janez je potreboval tega glasu, ki mu je v zdvojenosti veselo in pogumno zaklical: „V boj, v boj za obstanek! Vzdržim! Če ti vzdržiš, mati, zakaj ne bi sin!“ Skrbno je spravil materino pismo, zavihnil ovratnik oguljene sukne, se stisnil v dve gube, pomaknil bliže bomo svetilko in odprl debelo knjigo. Toda prvi hip ni mogel nadaljevati učenja, preveč se je vznemiril.

Roke je vteknil v žep in začel hoditi po sobi. Ura je bila šele dve popoldne in v njegovi

sobi je že gorela luč. Peč je bila mrzla, zunaj pa zima. „Štirje mesece že v tej ječi,“ je preudarjal. „Ali je tako življenje vredno življenja, ali je vreden kos kruha takega trpljenja? Prezebam in stradam; moj stan brlog; mati strada in prezeba doma. Fej, tako življenje! Da bi pač vedno tam gori ostal in čredo očetovo pasel,“ ja začel polglasno deklamirati. „Čemu sega berač po belem kruhu? Tudi po kruhu modrosti ne segaj! Siromak si in siromak ostani! Če si pastir, če si hlapec, se nasloniš ob vola v hlevu in se ogreješ, ako nimaš peči. Edino ti, ubogi študent, se nimaš nikamor nasloniti. Ali nisem pretrkal, preprosil in prebredel vsega Dunaja za košček kruha? In ga nisem prosil zastoj. Oj ne, poceni prodajam, kar imam, kar znam. Branjevec nastavi gnilo jabolko in ga spravi v denar. Od mene ne mara nihče zdravega sadu mojega uma. In če obupam, če grem domov lačen in upal, pa pokažejo za menoj s prstom: „Glejte ga, nepridiprava pokvarjenega! Postopač! Mlatit naj gre! Lenuh! Materi pojé bajto, če je že ni. Sramota taka!“ In nenadoma so se mu zaokrenile misli in se je spomnil tovariša, ki mu je govoril: „Pojdi k židu! Kaj študiraš lačen? V veselje z nami! Kaj nas briga!“

Ročno je sedel k mizi, si ob svetilki pogled roke in začel izpisovati iz debele knjige. Moč je rasla, železna volja je pogazila skušnjavo. Mraz okrog srca je ginil, kakor bi kipela vročina od materinega pisma.

Bled, shujšan in truden se je napotil k izkušnji. Profesorjev sloves mu ni dajal upanja. In vendar je šel.

„Delal sem, res da v trpljenju in bedi, toda delal sem.“

Ko je vstopil v prednjo sobo, je hodil po parketu tovariš. Zelo gosposki je bil. Tri brazgotine na licih so pričale, da zna braniti čast s sabljo. Obleka je bila vzorna, da je Janez šele v tem nasprotju spoznal, kako siromašna je njegova. Ozrl se je prek rame, on, stara hiša, na plahega bruca.

Janez se za ta pogled ni menil. Bil je pač človek, ki je v rani mladosti začel biti boj in je lahko pogledal vsakemu v lice ter rekel: „Kar sem, sem sam iz sebe!“ Zato je odločno stopil do tovariša in ga vprašal, ali morda ni profesorja doma.

Dijak se je ponosno obrnil od okna in premeril Janeza z nekoliko zaničljivim pogledom, si popravil naočnike in odgovoril: „Doma. Pa nekoga davi s svojo strogostjo in ga bržkone tudi obglavi, kakor je njegova navada.“

V tem hipu so se odprla vrata in gorečih lic je prišel iz sobe dijak od kolokvija.

„Kako?“ je hitel vanj gosposki mož.

„Vrag naj vzame njega in njegovo anatomijo!“

„Torej nič?“

„Pojdi in poskusi!“

Dijak je vstopil.

Janezu je strah napolnil dušo. Srce mu je kluvalo; kakor potapljač se čoln je bilo njegovo upanje.

„Ne vzdržiš! Ha, pet mesecev učenja, smešno, beži, uidi sramoti...“

Ali kakor klic iz domovine je zadonelo: „Janez, vzdrži! Ne boj se! Tvoja mati je s teboj. Bodi mož!“

In v istem hipu so se že zopet odprla vrata in s kletvico na ustnicah je vrnil gosposki študent.

„Ne bodite abotni! Pri njem mora vsak pasti. Pojdite z menoj, imam stotak!“

„Ne grem,“ je rekel odločno Janez in vstopil.

Mine pol ure... poteče še druga polovica. Profesorju zaigra na licu smehljaj zadovoljstva. Vpraša: „Kako dolgo ste se učili?“

„Pet mesecev.“

„Pet mesecev?“

Profesor je pogledal Janeza s predirljivim pogledom. Nejevernost se mu je brala na čelu.

„Torej samo pet mesecev?“

„Da, in to v bedi, mrazu in lakoti...“

Profesor se dvigne s stola, iztegne desnico preko mize in jo ponudi Janezu: „Čestitam, prijatelj ste mi! Vaše bede je konec. Taka volja zasluži plačilo...“

Čez dva tedna je siromašna mati od veselja jokala. Sin ji je sporočil z Dunaja: „Mati, konec je bede, veselite se! Na gorkem stanujem, jem do sitega, vse je končano, ker sem vzdržal. Vzdržal sem pa zaradi vas in na vašo besedo, predraga, preljubljena mati...“

Ivan Cankar

Vse blagoslove tebi, Ljubljana

Ob topli jeseni, ob prelepem dnevu se je napotil Kurent v to staroslavno ljubljansko mesto, v to prestolnico veselega pijančevanja.

V noben kelih ni točil Bog samega pelina; celo svojemu Odršeniku je poslal na križev pot Simona Cirenskega. Ni je noči tako temne, da bi tam kje v daljavi ne trepetala ponižna rdeča luč, tolažba srcu; ni ga kraja tako pustega, da bi se med kamenjem ne skrivala zelena jastica. Mnogo in mnogovrstnih težav in nadlog je izkusil slovenski narod, oj, in jih bo še več; za tolažbo in povračilo v teh hudih časih pa mu je Bog dodelil Ljubljano.

Človek roma po slovenskih deželah, malo-dušen klone glav in žalostno je njegovo srce. Narod, enkrat blagoslovljen, devetkrat obsojen, kako si živel, kaj si doživel? Tvoja dolga povest je povest o siromaku beteznem, ki vstaja, vstati ne more. Kolikor je dolin in kotlin po teh lepih deželah, ne držale bi vse tiste krvi, ki je bila tod prelita; in koliko je bo še prelite! Komaj si stopil na svet, si bil, ti narod suženjev, suženj med narodi. Otrok si bil, pa že suženj! Psovka ti je nauk delila, palica ti ga je vtepala. Suvali so te od vseh strani, očmi in mačehe, botri in botrice. Včasih si zajokal, včasih si omahnil ves truden, včasih pa si tudi planil. Ali komaj si planil, so te podrli na tla, zvezali so te še tesneje in celo usta so ti zaklenili. V curkih je tekla kri iz tvojih žil, napojila je zemljo za več klafter globoko; zato je ta zemlja rodila; in kadar si jedel sužnji kruh, si jedel sam svoje meso in pil svojo kri. Močan si, o slovenski narod! Tisoč in pet sto let krvaviš, izkrvavel nisi! Narod mehkužnik bi dušo izdihnil, še sveče bi mu ne žgali, še bilj bi mu ne peli — ti pa, tisočkrat ranjen, v trpljenju utrjen, ti komaj zmaješ z rameni pod težko sovražno pestjo in praviš: „Nikarte! Ta burka je stara že tisoč let!“

Grenke in grenkeje so misli romarjeve. Tako mu je pri srcu, da bi molil. „Ne daj mi dočakati, o Gospod, da bi se glasila tuja govornica po teh krajih! Ne daj mi dočakati, da bi sto-

ril suženj suženjsko smrt! Moč mu dodeli, da raztrga vrvi — če je treba, da umrje, naj umrje svoboden!“

Malodušno srce je bilo žalostno, ko je pogledalo v davne dni; plaho je bilo, ko je pogledalo v prihodnje.

Pa se napoti romar v Ljubljano — kje žalost, kje plahost? Vesela je preteklost, še veselejša prihodnost! Komaj zazveni iz daljave resnobno veseli šenklaški zvon, se oči zasvetijo, se ustna nasmehnejo. Utrujenost mine, bridkost je za gorami, korak je lahak in poskoben. Romar stopi v krčmo, si natoči cvička — pa: „Kaj bi tisto! Saj je vse eno!“

Vse blagoslove tebi, Ljubljana! Večja in lepša mesta so na svetu, ali vendar ni ti ga enakega pod nebom. Pozdravljena, ti kraljica vesele, ti mati vseh sladkosti, ti botrica prešernih ur! Prav na sredi vseh nadlog te je postavila nebeška modrost, luč v temo, zeleno trato v puščino! Devetkrat obremenjen popotnik pride in te pozdravi; ko se poslavlja, si mu odvzela osmero bremen. Romar se čudi in srce mu poje: obraz do obraza, nikjer bridkosti, nikjer hudih misli; romar gleda: hiša do hiše, smejo se prijazno, nekatere celo mežikajo; romar posluša: beseda do besede, pesem do pesmi, vse so prešerne. Tako romar gleda, posluša in se čudi in njegovo srce je potolaženo...

Ko se je Kurent približal mestu ljubljanskemu, ga je pozdravljalo z vsemi tremi od vseh devetih cerkva. Iz zgodnjega mraka so se luči smejele, celo zvezde so se opotekale po nebu in se majale omamljene od tobakovega dima in od vinskega duha.

Kurent je stopil v mesto in zažvižgal od prijete osuplosti; hiše so gledale ošabno in prazniško, nekatere so bile celo pobeljene; izpod streh so visele dolge zastave.

„Zahvaljen, ti kloster veselih čednosti, da spodobno pozdravljaš svojega patrona!“

Tako je vzkliknil Kurent ter se nameril, kamor je držala najbolj zlozna pot. In kakor je šel in kamor je stopil, od te strani in od one strani so pozdravljala svetla okna, so vabile

poskočne pesmi. Kurent se je nasmehnil in je bil zadovoljen v dno srca.

„Tako sem želel, da te zagledam, prestolnica moja; tako sem ukazal da me pozdraviš; čula si željo in ukaz.“

Prišel mu je nasproti človek, na vsezgodnji večer že vesel; oblečen je bil slovesno, klobuk pa mu je visel postrani na kuštravih laseh.

„Kaj praznujeta nocoj, ljudje prešerni?“ je vprašal Kurent.

Človek se je naslonil ob zid in je bil močno vesel takega prijaznega dogovora.

„Kaj da praznujemo,“ je vprašal in zamahnil z obema rokama, da bi zgrabil misli, hiteče v urnem kolobarju. „Praznujemo pač! Ampak kaj, to je drugo in zelo imenitno vprašanje! Zakaj človek, kadar piješ, ne pozabi nikoli, da piješ in zaradi katere prilike! Red mora biti, red je podlaga naprednemu življenju. Nocoj bomo slavili Prešerna; prosimo torej vse tiste, ki bi morda rajši Jurčiča slavili, da naj odlože to svojo namero... pijan je človek danes kakor jutri, saj je vse eno!“

Kurent je bil v dno srca vesel takih modrih besed; vendar je vprašal: „Kdo je nocojšnji svetnik?“

„Potrpite!“ je rekel modrijan in lovil z obema rokama; lovil je, našel ni. „Kaj pa je tebi, tujcu, potreba te učenosti?“ je vprašal. „Priatelj te povabi na godovino, godovino ali ne, kosilo je tečno, pijača koristna, pa kaj vse drugo! Nocoj slavimo — stoj, popotnik iz daljnih krajev!“

Modrijanu se je prečudno razžaril obraz in oči so mu zasijale.

„Nocoj praznujemo sami svojo radost. Nekdo, kaj vem kdo — tu ali tam stoji njegov kamen ob oglu, Bog mu ga blagoslovi — ta nas je spomnil na to lepo praznovanje! Kdor že bodi, ajd ali kristjan, Bog mu daj sveta nebesa, mi pa smo pili!“

Hvaležen in ginjen je Kurent stisnil roko modrijanu ter šel po svoji poti. Prav resnično in odkritosrčno je bil ginjen Kurent.

Kakor diha New York, tako diha Amerika

Dvigalo je usoden izum v razvoju New Yorka. Danes jih imajo tam na deset tisoče in promet v navpični smeri je gotovo važnejši od onega v vodoravni. Včasih postavi tehnika res marsikatero stvar na glavo. Ko je leta 1945 prišlo do stavke nameščencev na dvigalih, je bil New York skoro paraliziran. Sedemnajst in pol milijona ljudi se vozi dnevno po New Yorku z dvigali, ki skupno naredijo pot 120.000 milj ali z drugimi besedami polovico poti do lune. Dvigalo je v New Yorku prav tako nujno kot taksi ali podzemna železnica. Del je dnevnega prometa in nujna potreba tega tako hitečega mesta.

Ena izmed zanimivosti New Yorka je tudi njegova podzemna železnica. Tam najdete tudi majhne delikatesne prodajalne, kramarije, cvetličarje in številne reklame. S to podzemno železnico se vsak dan prevozi tri do štiri milijone ljudi. Posebno zjutraj, ko gredo z vseh strani ljudje na delo, je železnica živahna in prenapolnjena. Potniki se prerivajo, toda vendar se mnogi drže nasveta, ki ga vidiš na vseh zidovih: „Življenje je kratko, toda še vedno ostaja dovolj časa za dostojnost“. V tem tako natrpanem vlaku redko naletiš na nepazljivost. Edino kar opazite je, da nekdo vstane in odstopi svoj prostor starejšemu ali ženski. V podzemni železnici pa je prodaja posebna vrsta enakopravnosti. Pod težo vele mestnega življenja menijo mladi, da imajo pravico do sedenja, medtem ko stari stojijo, ker so njihove noge prav tako utrujene od dela in dolge hoje.

Znano je, da ima New York milijone avtomobilov, tovornih avtov in taksijev kričeče barve. Tohiko jih je, da niti najbolj praktično urejeni prometni signali ne morejo preprečiti strahovite gneče in avtomobilskih nesreč. V jutranjih in popoldanskih „urah naglice“, ko ljudje prihajajo in odhajajo z dela, stoji nepregledne vrste avtomobilov nepremično ali drse po asfaltu s polževim korakom. V teh urah je mesto otrplo. Peš prideš prej kot z avtom, pa čeprav ga vozi najsprejejši vozač.

Razumljivo je, da so mestu, kot je New York, potrebne vsak dan velike količine hrane. Zato ponoči, medtem ko največji del prebivalstva spi, prihajajo v New York cele reke velikih kamionov z vseh strani newyorške okolice, največ pa iz sosednje države New Jersey in dovažajo hrano. Statistika pravi, da porabi New York letno skoraj milijardo kg mesa, četrtil milijarde kg rib in skoro dve sto milijonov ducatov jajc. Meščani popijejo dnevno okrog pet milijonov litrov mleka. Piva in ostalih alkoholnih in brezalkoholnih pijač popijejo toliko, da bi bile potrebne številke z mnogimi ničlami, da bi to izrazili. V 12.000 newyorških restavracij pride letno okrog 350.000.000 ljudi.

Ko potujete po tej veliki deželi, srečate na svoji poti ljudi raznih nazorov in značajev. Opazili boste vendarle pri vseh neke skupne črte. Taka skupna poteza, ki jo boste povsod opazili, je ponos in bahavost prebivalstva, češ da se je prav tu v njihovem mestu dogodilo nekaj izredno važnega, da je v njihovem mestu nekaj najboljšega, največjega itd. Ko smo šli skozi mestce Repo v državi Nevadi, smo videli na transparentu, ki je bil razpet čez glavno ulico, naslednji napis: „To je največje majhno mesto na svetu“. Ko so nas pred kratkim povabili v Bridgeport, da bi tam kajšnjim univerzitetnim študentom govorili o Jugoslaviji, so prav vsi ljudje, s katerimi smo prišli v stik, poudarili že na začetku razgovora, da njihovo mesto ni samo eno najmočnejših industrijskih središč, temveč da je tam živel tudi ustanovitelj največjega ameriškega cirkusa.

Medtem pa Newyorčan le redko govori, da je v njihovem mestu nekaj največje, najvišje ali najpomembnejše. In prav New York ima to pravico, saj prav v tem mestu stoji največja stavba na svetu (102 nadstropij), največje letališče (zdaj građe še večje), največje naravno pristanišče sveta in znana teniška igrišča, kjer so navadno zaključne tekme za Davisov-cup. V mestu je 24 muzejev z bogatimi zbirkami. V newyorških gledaliških igrajih in pojejo največji umetniki na svetu. V središču mesta je poslopje Združenih narodov. Tu je tudi nad 3.000 cerkev, protestantskih, židovskih, katoliških, mesto ima okrog 1.000 parkov, a v stanovanja je napeljan okrog 3.000.000 telefonov in prav toliko radijskih aparatov.

Peta avenija je najvažnejša žila New Yorka. Ob njej so najdražja stanovanja in najbolj luksuzni lokali. Tudi druge newyorške četrti ne zaostajajo mnogo po svojem bogastvu. Toda poleg vsega tega razkošja pa ima New York tudi ulico, ki jo imenujejo „ulico izgubljenih duš“.

Lansko poletje smo šli z nekaterimi ameriški prijatelji v dolnje mesto. Večer je bil. Prodajalci časopisov so kričali, da je največja stavba na svetu prodana za 50.000.000 dolarjev. Vozili smo se s staro nadzemsko železnico po tretji aveniji, ki kljub temu, da zahtevajo njeno preureditev, še vedno stoji, tako kot je stala pred leti: verjetno kot znak upornosti in finančne moči družbe čije last je. Železnica pelje med hišami, katerih zunanje lice dokazuje, da žive v njih reveži. Med zidovi so napete vrvi in na njih se suši perilo. Ko se vozite s to nadzemsko železnico, gledate na levo in desno skozi odprta okna hiš in kot na odru lahko spremljate notranje življenje v njih. Od tod se peljete dalje v kitajsko četrt v Ulico Boveri. Tu je „dno življenja na dnu Manhattan“. Tu žive ljudje, ki niso deležni delitve ameriškega bogastva.

Na eni strani ulice se blešče izložbe prodajalnih diamantov, ki jih je tu na stotine, na drugi strani ulice pa kraljuje alkohol. Tu žive ljudje, ki so izgubili svoje mesto v družbi, ki so se predali pijaci, ki se ne brigajo več za to, kaj se okrog njih dogaja, ne vedo, kakšno politiko vodijo ZDA in kakšno inozemske vlade. Lastnina navadnih prebivalcev te ulice je majhen zavoj, ki mu služi za vzglavnik, ko leže na ulični beton pred vrata ka-

ke stare stavbe ali gostilne. V tej ulici barantajo tudi za zadnje stare hlače ali raztrgane čevlje, da bi dobili vsaj nekoliko centov za kozarček žganja. Posamezne dobrotelne, cerkvene ali socialne organizacije odpirajo tem ljudem svoje domove, toda Ulica Boveri še naprej obstaja in kot da se stalno polni iz neklih novih neusahljivih virov. To je ulica „izgubljenih duš“ prijatelj tistih, ki nimajo prijatelja. Povprečen newyorški meščan čisto zaide v to ulico zaradi njene posebnosti.

Od tod smo šli dalje proti sosednji četrti, kjer je newyorška univerza, na kateri študira 60.000 ameriških študentov in kjer žive umetniki. Kar oddahnili smo se. Tu smo videli resne mlade ljudi, kako razpravljajo o svojih problemih. V majhni italijanski gostilni, podobni pariškimi kavarnam, v katerih se zbirajo umetniki, razstavljajo slikarji svoja dela. Cutiš, da žive v tej sredini ljudje z voljo do življenja.

New York je mesto, ki je vedno budno. Na njegovih ulicah življenje nikoli ne zamre. Drugačno je podnevi, drugačno ponoči, takrat se ogre v razkošno neonsko tančico luči in reklam nudeč najrazličnejše zabave svojim meščanom.

New York je poln nasprotij. V njem so na dnevnem redu zločini in uboji, špekulacije velikega obsega in senzacionalni dokazi o korumpiranosti

oblasti in podkupovanju uradnikov, o bajnih vso-tah, ki jih dobe pri igranju in na črnoborznih prodaji opija.

Toda to je samo ena stran New Yorka. Vzporodno s tem živi New York, ki se bori proti vsemu zlu. Živi mesto muzejev, Metropletan opere in bogatih razstav največjih umetnikov sveta. Tu so številna gledališča. V prepolnih newyorških koncertnih dvoranah lahko poslušate velike filharmonične koncerte, katere dirigirajo mojstri kot so Toscanini, Bruno Walter in drugi. New York je založniško središče te dežele, njen kulturni in trgovski center. Kakor diha New York, tako diha tudi Amerika.

V mešanici raznih ras, kultur in navad, pod vplivom najrazličnejših strani sveta živi New York, mesto — velikan, nekdanj poln dvomov in depresije, nekdanj poln vere v bodočnost in v nadaljnji napredek.

Raznolikost je izvor njegove življenjskosti, uniformiranost in standartnost osnova njegove materialne moči in bogastva. Sinteza je Amerike, ne moremo si je predstavljati brez New Yorka. New York je vrhunec razkošja in civilizacije, današnje tehniške dobe. Istočasno pa je tudi ogledalo njenih slabosti, pogrešk in še mnogih nerešenih vprašanj.

Peter Kočič

JABLAN

Davno že se je zmrščilo.

Na strniščih pod vasjo, v nekem zabrežju, se je Lujo stisnil pod plašč. Vidi se mu samo še pegasti obraz z velikimi, grahu podobnimi očmi in nekoliko kodrov rumenkastih las, razsutih po čelu. Nekaj korakov pred njim se pase Jablan.

Vsak večer, odkar je pritisnila vročina, pase Lujo nekaj časa ponoči svojega Jablana. Čuva ga kakor oči v glavi. Dvakrat na teden mu daje soli. Tudi svojo južino deli z njim. Rad ima Jablana — ker je Jablan najmočnejši bik v vsej okolici. Lujo se ponaša z njim. Druge govedarje in njih bika ponosno prezira. Sredi pokopališča bi lahko prenočil, kadar je Jablan z njim.

„Samo jutli!“ — Lujo plane ko iz sna, vrže s sebe plašč, oči pa se mu zasvetijo od razburjenja.

Vstane, se približa biku in ga jame božati in se mu dobrikati in laskati:

„Le dobro se najej, Jabo! Juzinaj, blatec, kolikol die dusa pleneše... Samo jutli! Blatec moj, mili moj, dlagi moj Jabo — samo jutli!“

V Lujovem zamolklem glasu je drhtelo mehko, nežno zaklinjanje. Bik je zamahnil po navadi z repom in ga ošinil malo po obrazu.

„Kaj mene, Jabo?“ ga vpraša karajoč. „Zdaj bom pa jokal.“

Odmakne se malo v stran in zajoče. Jablan dvigne glavo.

„Ne, ne, Jabo! Šalim se. Nisi me ti udalil. E, ne, hudimana, ne jezi se koj za vsako malenkost! Daj, da se poljubiva!“

Poljubita se. Lujo ogre plašč in se spusti na vlažno travo, da sanja o jutrišnjem dnevu.

Jutri se bo njegov Jabo bodel s cesarskim bikom. V njem že davno polje in plamti želja: da bi se Jablan tudi z Rudonjo pobodel. Zaklinjal je župana, da mu izpolni željo. Tudi starejši so prosili župana.

„Ali ljudje moji, to ni tako lahko — cesar-

Narodna:

V Ljubljano pridem čez goro

V Ljubljano pridem čez goro,
od doma jemljem že slovo,
od očeta, matere,
in od svoje ljub'ce žalostne.

Preden se bom na pot podal,
za en liter vina še bom dal;
svojim prijat'ljem glaž nalil,
svoje dekle staršem 'zročil.

V Ljubljano pridem prav vesel,
od doma jokati se začel;
vrgel sem svojo obleko preč,
pripasal si vojaški meč.

Če boš kaj časa v Ljubljani stal,
kakšno znamenje mi boš dal?
Puška bo trdo pokala,
ti, dekle, se boš jokala!

ski bik je to! Ampak napisal pa bom prošnjo. Če odločijo cesarski, da se lahko bodeta, dobro — tudi jaz ne bom proti, če pa ne dovolijo — kakor da ni bilo nič! Kaj ni tako, bratje!“

„Tako je, župan. Le stori tako kakor je pošteno in prav, pa se ne boji!“

Prošnja je bila napisana, župan je prejel odgovor: dovoli se! Jutri je preobraženje in obenem cesarski praznik. Jutri se bosta na županovem domu gledala Jablan in Rudonja.

Bedeč sanja Lujo o tem. Zdaj vidi kako je Jablan padel, kako uboden izdihava, zdaj zopet kako je nabodel Rudonjo in stoji ponosno na bojišču. Sliši kako gromovito Jablan tuli, brda pa odmevajo. Zapoješ:

Volo-lige, dolo-lige!
Jače moje milo bače
od te vaše jadne krave!
Ča, kravuljo, nagrduljo!
Nagrdim ti govedara
i u kučikučanicu
i na strzu strugaricu.

„Jabo, ti je kaj hladno?“ vpraša Lujo izpod plašča. Jablan se pase, molči, nič ne odgovarja. Lujo vstane, ga poboža, izvleče iz stoga dva snopa ovsa, položi pred bika in leže kraj njega. Po dolgem polubudnem, drhtečem trepetu ga prevari sen. Ko Jablan pojé žito, leže tudi on poleg svojega dobrega tovariša.

Globoka, strahovita tišina. Vlažna svežina se širi skoz noč. Mlačen veter piha preko hiš, ki se v polukrožnem nepretrganem nizu razprostirajo pod planino. Strehe, obrasle z mahovino, se v mesečini komaj razločijo od zelenih sliv, skozi katere štrlijo. Samo ponekod se beli nova streha. Vas spi mirno, sladko, ko krepko zdravo in skipljivo planinsko dete, ko ga mati podoji in zaziba.

Sonce se je polagoma dvigalo izza planinskih vrhuncev, ki so še utrujeno počivali v prosojnem jutranjem somraku. En sam trenutek — in vse se oblije z belkasto svetlobo. Vse trepete, se preliva. Samo tam daleč pod planinami, v prisojnih rebrih, trepeče megličasta modrina. Vse se dviga, budi, vse puhti ko vroča kri, diha silo in svežino.

„O, sonce je žel!“ se pretegne Lujo, pomane oči in pogleda okoli sebe. „Jabo, blatec, zakaj me nisi prebudil?“

Jablan je rano, zelo rano vstal in se dobro napasel. Prijetno je Luju, ko vidi, kako je Jablanu trebuh zabreknil.

„E, ko si se že tako najužinal, blatec, no, pa se še malo nasladil!“ mu reče veselo Lujo in vrže pred bika nekoliko snopov ovsa.

Jablan pojé. Potem kreneta k županovi hiši. Vrane priletavajo iz bližnjih host in padajo na koruzo, ki je pravkar začela zoreti. Čuvajji jih odganjajo. Strašila na ograjah okoli koruze frfotajo. Živina se izganja na pašo. Viki in klici od vseh strani.

Lujo stopa zamišljen za Jablanom. Vgloobil se je v misli — ne sliši tega hrupa, tega življenja, ki se krog njega širi. Njegove misli se pletejo samo okoli Jablana in bikoborbe.

Nenadoma obstane, kakor da se je nečesa domislil. Raztegne prste in jame meriti palico. „Jabo bo nabodel — ne bo, bo — ne bo, bo!“ vzklikne Lujo, oči pa se mu zasvetijo od prevelike radosti.

Od navdušenja jame poljubljati in objemati bika.

„Kaj ne, Jabo, da ga boš nabodel? Naj le bo on cesarski! Požvižga se na to moj mili, dlagi, dobli Jabo. Kaj ni tako? Daj, povej slojemu Luju!“ se mu jame nedolžno dobrikati.

V pogovoru z Jablanom jo primaha Lujo do županove hiše, kjer se je bilo nabralo že mnogo ljudstva. Praznik je, ne dela se in ljudje so prišli, da se malo pomenijo med sabo, a kot planinci radi gledajo, kadar se biki bodejo.

Luju se stisne srce ko zagleda Rudonjo. Zdi se mu strašen, orjaški, in debelejši in večji od Jablana.

„Jabo blatec ako danes plačaš z glavo ne boš hud na mene!“ Lujo vzdihne privije se k biku in jame zopet, na skrivnem, meriti palico. Pokazalo se je, da bo Jablan nabodel! Obraz se mu razvedri.

„Kaj si se preplašil, mali?“
„Nič se ne boj, sinko, tvoj bik je star veter,“ ga opogumi neki starček.

„Ne bojim se prav nič, hvala!“ odvrne Lujo samozavestno.

„Bogme, ali boš zajaval, pobič, ko bo Rudonja razparala čreva Jablanu.“ ga straši poljski čuvaj. „Pa mi je tudi zadosti škode napravil.“

„To pa bomo, ti poljska straža, šele videli!“ se mu nasmeje Lujo kljubovalno in zajedljivo.

„Zganite se, ljudje božji, prazne čenče! Na stran, deca in žene!“ zakliče župan z ostrim, uradnim glasom. „Pripeljite bika na ravnicu nižje plot!“

Pripeljejo ju. Množica se je zgrnila okoli njih od vseh strani. Bika se jameta vohati, kakor da bi se rada spoznala.

„Zgrabi, Jablan!“

„Zgrabi, Rudonja!“

Bika jameta tuliti, kopati s prednjimi nogami, zanašati se, rebriti, dokler ne butnejo z vso silo rogov ob rogove. Prasketanje, lom! Zemlja se drobi, upogiba pod njima.

Lujo drhti, trepeta. Vsaka mišica se mu je razigrala. Izbočil je velike, grahaste oči, ne trene. Spremlja vsak gib, vsak udarec trene v razigranem srcu. Stisnil se je, sklonil se — pomagal bi Jablanu, če bi mogel. Oči so se mu zasenčile. Vidi samo, kako se nekaj pred njim vrti, vije, upogiblja.

Rudonjva navali z vso silo.
„Zagrabi ga, Jabo!“ zakliče Lujo, kakor izven sebe.

Jablan, stari, lokavi veter, pade na desno koleno prednje noge, da bi zagrabil Rudonjo izpod vratu.

„Ne pustite, ljudje božji, ubil bo bika!“ zakliče prestrašen župan.

Izpod Rudonjevega vratu sikne močan otrek krvi. Lujo zavrisne, Jablan stoji ponosno na bojišču in tuli, a planinski vrhunec silno — silno odmevajo.

France Prešeren:

Sveti Senan

Zato, da b' od ženskih ne bil zapeljan,
podal na otok se je sveti Senan;
valovi šumijo okrog in okrog,
otok ni dotaknjen od ženskih bil nog.

Na morju se vzdigne prav velik vihar,
vse kliče svetnike na pomoč mornar;
strašno se valovi, vetrovi tepo,
in strele letijo, grom trese nebo.

Tja barko k otoku vihar pridrvi,
z nje deklica stopi z nebeškim očmi; —
dve skal'ci vzdiguje strah prsi mokre,
Senanus je zmoten, se d'jat' kam ne ve.

„Vihar me pridrivil je semkaj do vas,
pod streho vzemite me, oče, ta čas,
da se posušim, in prosite Boga,
da pošlje drug veter, da vreme nam da!“ —

„Za vreme,“ ji reče, „jaz hočem molit',
na tem pa otoku ne smeš se mudit';
meni st' in ženska nasprotni stvari;
le hitro od tod proč, ker se že mračil!“

Poklekne in prosi za vreme Boga,
poležejo koj se valovi morja,
in luna zasije, zvedri se nebo; —
proč deklico mokro vetrovi neso.

Senanu se sanja potem vse noči
od deklice nedrij, od njenih oči,
da v smrtno bolezen pogrznil jo mraz,
in da jo spovedat' zamudil je čas.

In kadar vihar spet na morju buči,
po barki ozira se s skrbnim očmi;
ak' žensko pridrivil vihar bi tja v stran,
pod streho bi vzel jo, spovedal Senan.

Tam čaka zastonj in zastonj se kesa;
nazaj med ljudi se Senanus poda.
Od tod se meni žensstva ne boje,
za dušo in truplo njih radi skrbe.

KOLENDAR

Cetrtek, 5. junij: Bonifacij
Petek, 6. junij: Norbert
Sobota, 7. junij: Robert
Nedelja, 8. junij: Medard
Ponedeljek, 9. junij: Primož in Felician
Torek, 10. junij: Margareta kr.

SPOMINSKI DNEVI

5. 6. 1927 — Vsedelavski zlet v Ljubljani — 1945 Podpisan sporazum med štirimi velesilami o prevzemu uprave nad Nemčijo.
6. 6. 1799 — Rojen v Moskvi pesnik Aleksander Sergejevič Puškin — 1919 Jugoslovanska vojska brez bojev zasedla Celovec — 1944 Odprta z izkrcavanjem dolgo pričakovana druga fronta v Normandiji.
7. 6. 1935 — Umrli prirodoslovec I. V. Mičurin.
8. 6. 1508 — Rojen na Raščici pri Turjaku prvi slovenski pisatelj Primož Trubar — 1809 Rojen pri Sv. Rupertu v Slovenskih goricah slovničar Anton Murko — 1861 Dr. Toman je v svoji interpelaciji v dunajskem parlamentu zahteval za Slovence kulturno enakopravnost z ostalimi avstrijskimi narodi.
9. 6. 1856 — Rojen v Globokem pri Rimskih toplicah pesnik Anton Aškerc.

Dva lepa pomladanska dneva

Tiho, kakor sta prišla, sta se spet umaknila v preteklost dva lepa pomladanska praznika, binkoštna nedelja in ponedeljek. Pa so ti dnevi zaželjeni prazniki, ki jih je vsak skušal doživljati po svojem in izpiti čašo radosti do dna. Po naših vaseh, hribih in dolinah, je zdaj vse tukaj, po čemur so ljudje v zimskih mesecih hrepeneli in kar nam je pomlad obetala. Nenehno delo pomladanske setve, ki je trajalo od velike noči sedem tednov, je opravljeno. Vseposod zeleni in cvete polje in gozd, na gričih in vrhovih, v zatišju in prostranem travniku. Travniki so pisani od cvetic, nebo je modro in sončna toplota ogreva. Od ranega jutra v tiho noč se glasi petje ptičjih zborov.

Končno se je pomlad v vsej bohotnosti razmahnila. Kljub vsem težavam in mnogim neprijetnostim življenja, je človek spet poln upanja in če je moral v turobnih zimskih mesecih veselje in pogum črpati iz svoje notranjosti, fantazije, mu priteka v teh dnevih zadovoljstvo, veselje do življenja in moč od zunanja, ker so to dnevi, ki razsipajo sveže soke, ki krepijo. Murni čvrstijo noč in dan, listje bukev je tako krasno svetlozeleno, da ga ne doseže nobena umetna svila. Kje je glasba, ki bi se mogla meriti z žvrgolenjem ptic, ki bi nas bolj navdušila in prevzela.

Polni lepih in drznih misli gremo z lagodnim korakom preko pisanih in duhtečih poljan, posebno še v družbi z bitjem, ki nam je enako in drago, v neskajeni lepi harmoniji. Opojni nektar bujnega življenja v vsej naravi budi čustva plemenitosti, ljubezni, zvestobe, dobrote, velikodušnosti, človekoljublja in poguma, voljo za borbo za lepo, pravično in harmonično življenje v svetu, borbo za visoke ideale človečanstva.

In ko je ob takem premišljevanju prekinila

Okrog narodne in razgibane Kotmare vesi

Tare nas vse v sedanjem negotovem času v prvi vrsti skrb za gospodarski obstoj. Malokdaj se utegnemo ozreti nazaj k našim domačim narodnim vzorom, onim delavnim možem in ženam, ki so pred štirimi, petimi desetletji vodili po naših vaseh in občinah pretežno vse gospodarsko in narodno življenje v srečo, zadovoljstvo in blagodat ljudstva.

Večina občin našega slovenskega koroškega ozemlja je bila takrat še v slovensko-narodnih rokah. Tako tudi Kotmara ves.

Prvič sem bil osebno in poklicno tu šele pred štirimi, petimi leti. Vendar poznam čisto, čisto na splošno nekdanje narodno življenje v tej občini predvsem iz tedanjih časopisnih poročil in iz narodno-političnih in plebiscitnih bojev.

Gromko doneči govori kotmirškega ljudskega župnika Arnuša (ki je potem šel v Mari-boru v lajično službo) niso bili nič manj priljubljeni in uspešni od nastopov župnika Poljanca. Imena kot: Klun (edini trgovec v vasi in zaveden — borben Slovenec), Štangl (v vsej spodnji Koroški znan slovenski občinski tajnik in slovit pevovodja!), Bernot, Čimžar, stari Šmon, Rutar-Waldhauser, Prosekar-Razaj, Pak-Krznar, Maček, Gvažar in imena mnogih, mnogih drugih za narod tako zaslužnih mož in žena mi zvenijo še danes tako jasno v ušesih kakor da bi se nahajali še danes vsi živeči, vsi polni življenja in zvonkega sme-ha med nami.

Od vseh teh nekdanjih starih stebrov jih mnogo že ni več v njihovi dragi domači Kotmari vesi ali pa med živimi sploh, toda njihovo nepozabno delo in njihova močna duševnost še močno utripa v vsakdanjem dejanju in nehanju kotmirškega okoliša. Niso se dali docela upogniti. Mimo vsega in preko vsega so ostali zvesti narodnjaki zvesti svojim prednikom — roditeljem.

Posebno močno se je vdolblo v moj spomin ime Čimžar. Mogoče zaradi tega, ker mi je bilo takrat nepoznano in nenavadno, ker se ga je navajalo v zvezi z Gorenjsko in ker je bilo tako pogosto osrednja točka vseh napadov z nasprotne nenarodne in neljudske strani.

Tudi danes imam opravka pri potomcu

kukavica žvrgolenje slavca in sem prešteval njene klice, katerih vsota naj bi pomenila število let mojega življenja, sem vedel, da mi ne more biti usojenih toliko let, ker klicala je nenehno dolgo. In življenje je tako lepo, lepo v izpolnjevanju dolžnosti, neumornem in nenehnem trudu zase, za svoje, za človeštvo. Kakor čaša je, ki jo je treba napolniti do roba kakor pravi Aškerc: Čaša tvoja je življenje tvoje, vanjo vlivaj vsak dan dela dobra, dela dobra za rojake in za domovino! Prej ne nehaj vlivati v posodo, preden polna čisto ni do roba, preden polna čisto ni do grobal!

enega od Čimžarjev. Pri Mirkotu p. d. Obretu v Čahorčah.

Sama podjetnost ga je. Prava gorenjska kmečka podjetnost in zagrizenost v zemljo, čeprav so bili menda njegovi gorenjski predniki bolj prekupčevalskega kot kmečkega kova. Tudi svojo malo obrt je obesil na klin in se posvetil samo poljedelstvu. Na hiši s šest ha obdelane zemlje redi pet velikih molznic in nebroj svetlih, okroglih ščetinarjev. Odkar se je vrnil iz izseljenstva iz Nemčije je pozidal lično hišico ob cesti, si uredil nov čebelnjak s stalno okrog trideset panji, dokupil laz v velikosti hektarja in že preudarja, kako bi povečal svojo domačijo za obsežnejši pašnik. Ves se je zaril v zemljo.

Njegovo malo posestvo bi lahko služilo marsikateremu večjemu gruntu za vzgled. Tudi v današnjih težkih časih pomanjkanja delovnih moči. V načrtu ima, da bo v bodoče sadil samo še „hruške“ (krompir) in prideloval krmne rastline. Danes vendar poizkuša še z raznimi sortami žit, domačimi in tujimi ter najmodernejšimi načini uporabe umetnih gnojil. Vsako leto izkupi za 12 do 14 panjev plemenskih čebel do 2500 šilingov in nič manj ne menda tudi za med — seveda, če je (kakor kaže tudi letos) čebelnino leto. Poleg tega pa še utegne sodelovati javno v „prosveti“, predvsem pa v vodstvu naše Kmečke gospodarske zadruge. Samo v času od božiča do februarja je prevzel in razdelil za 14 vagonov blaga, kar je povzročilo naravno ogromno ročnega in pisarniškega dela. In še sanja o zgradbi posebnih skladišč za zadrugo in o postavitvi slovenskega Prosvetnega doma v Kotmari vesi.

Medtem ko kuje Čimžar načrte o bodočem gospodarskem in narodnem delu, splava njegov pogled čez Rož, ki leži v megli kot na dlani globoko pod nama in tedaj ga prevzamejo otožne, trpke misli in reminiscence: „Kje so časi, ko smo kotmirški prosvetaši sodelovali z boroveljskimi igralci, ko smo si, Kotmirčani in Boroveljčani, vračali narodne prireditve, kje je, nekdanji, še nesporno slovenski Rož, Rož mojih mladih let? Kje spodnjerožanska narodna trdnjava Glin'e s Trato. Svetna ves s slovenskim županom, delavski Podljudelj z živahno delujočim slovenskim izobraževalnim društvom, kje stari razgibani narodni Šent Janž, kje daleč naokrog vpoštovane, tako borbene in nesporno narodne Sveče s svojimi sloviti pevci in narodnjaki ter občeslovenskimi duhovnimi voditelji, Einspielerji?!

Preje smo hodili mi tja preko Drave po narodne vzore, skoraj že pa bodo prihajali Rožani k nam, v Kotmaro ves po vzgledu in pobude. Vendar, pristrčno dobrodošli na naših sončnih, narodnih Gurah!

France Vernik

SLOVENSKIM DRUŽINAM

Kakor že več let, posreduje na povabilo Rdečega križa Slovenije Zveza slovenskih žena tudi letos koroškim, predvsem slovenskim otrokom, letovanje v jugoslovanskih počitniških kolonijah. Vsakoletna počitniška akcija je bila zelo uspešna in je zanimanje za počitniške kolonije v Jugoslaviji, na sinjem Jadranu ali v planinskem svetu, silno naraslo. Zveza slovenskih žena je hvaležna Rdečemu križu Slovenije za proženo pomoč, za prekrasni od-dih naših otrok v jugoslovanskih letoviščih.

Za to dobrohotno in velikodušno ugodnost našim otrokom pa se hočemo tudi koroški Slovenci s svoje strani oddolžiti in ustreči želji slovenske dijaške mladine, ki želi preživeti en mesec šolskih počitnic med nami na Koroškem. Zveza slovenskih žena je prepričana, da slovenske družine ne bodo odrekle prošnji in se prijavile, da so pripravljene sprejeti slovenske dijake v starosti do 14 let pod svojo streho in oskrbo za mesec dni.

Slovenske koroške družine, ki so v stanu in takih ni malo, da bi prevzele za 1 mesec slovenske dijake, prosi Zveza slovenskih žena za dobrohotno razumevanje te hvaležne akcije in da svojo pripravljenost prijavijo čim prej na naslov: Zveza slovenskih žena, Celovec, Salmstrasse 6.

BISTRICA PRI PLIBERKU

V številki 34 „Slovenskega vestnika“ sem bral dopis, ki obravnava „vzorno gospodarstvo“ bivšega SS-Standartenführerja Huberta Welza. Kot vaščan, ki poznam razmere, se temu popolnoma pridružujem in si dovoljujem pripomniti še nekaj vprašanj, na primer, ali je Welz kot upravnik še vedno plačan od države za svojo „vzorno“ upravo? Kako je na primer razlašeni Welz prigosposodaril toliko, da je mogel kupiti na Belškaku Korenovo posestvo in ga tudi plačati? Na Perucijevi žagi je vključena servitutna pravica nekega vaščana, ki jo je baje Welz med vojno uknil. Zakaj vlada dopušča, da lastnik omenjenega servituta že deset let ne more priti do svoje pravice? Welz je žago od leta 1942 izkoriščal in dopustil, da je popolnoma propadla in je danes kakor razvalina. Ali pri nas še vedno velja pravo „tretjega rajha“ in poslušajo samo nekdanje nacistične oblastnike?

LIPA OB VRBI

Posestnika Janeza Fortunata iz Lipe so v petek zjutraj našli v Dvoru pri Vrbi mrtvega pod prevrnjenim vozom, ki je bil naložen z zeleno krmo. Poizvedbe so dognale, da je Fortunat v petek zvečer nakosil krmo, ki jo je hotel na vozu peljati domov. Voz se je prevrnil in kmet je obležal pod tovorom, kjer ga je zadušilo, preden je prišla pomoč. Fortunat je imel večkrat navado, da je prenočeval v Dvoru, zato domači niso sumili nič hudega ter so ga šele zjutraj iskali in končno našli mrtvega.

JUŠ KOZAK:

Beli mecesen

5

Martin je zavihtel sekuro in treskal ob jekleno ruševje. Med delom je vprašal: „Kdo je pri Smrekarjevih?“

„Liza, Liza sama je prišla!“

„Martin, snoči se je drl tam spodaj srnjak.“

„Poznam kraj, zdaj se pase doli na jasi nad Nacetovo bajto. Imate kaj pijače?“

Dali so mu požirek žganja. „Meta ga ima na Veliki. Ni varno ponj!“

Martin se je smejal. „Kateri pa so letos?“

„Naštevali so mu jih po vrsti. „In veš, kdo je prišel?“

Sekire so omahnile.

„Jeračeva ima stan in tri krave.“

Vsi so se zasmeli.

Sonce se je nižalo. Dolge sence so padale po nizki travi za stani in drevesi. Spustili so sekire.

„Danes jih priženeš ti, jutri te tako ne bo več.“ je ukazoval Martin pastirčku, ki je odšel po krave. Zvonci so se oglašali.

Martin pa je sedel na lesu ter čakal. Pogled mu je uhajal preko gozdov proti Nacetovi bajti. Divja strast se je oglašala. Toda še nekaj ga je vabilo. Že popoldne je iskal z očmi, kje ima Liza stan. Povedali so mu, da je prekrit in se spozna med drugimi.

„Pojdem.“ se je odločil.

Nad dolino se je zgrinjal mrak. Krvavo so žareli vrhovi, preko širokega Konja so padali poslednji žarki.

Od vseh plati so prihajale krave ter še spotoma mulile. Za skalami so se gnetle ovce in povešale globoko k tlom krivonose glave.

Pastirji so molzli. Martin si je kupal večerjo. Gosti dim smole mu je dražil oči. Izpod tega ali onega stana se je oglašala pesem. Zateglo se je oglašala krava v staji.

Noč je objemala planino.

Nekateri pastirji so sedeli na pragovih stanov. Gledali so v noč. Tedaj se je izgubila Martinova senca v mehki travi. Nad njim so svetlo gorele zvezde.

Svet se je dvigal z Male planine na Veliko. Lizin stan je imel belo streho, ki je bleščala v noči. Martin ni hotel, da bi ga videli. Previdno se je izogibal drugih stanov.

Leso je prestopil, odprl je prva vrata, krave so se ga prestrašile. Toplota je dahnila vanj. Potrkal je: „Liza!“

Dekle je odprlo in Martin je stal sredi stana. Ona je podnetila ogenj, da je švignil plamen. Smehljala se je in ga gledala z vročimi očmi.

„Martin!“

„Danes sem prišel!“

„Če bi te videli.“

„Mar mi je. Odnesele bodo rogate glave.“

Sedla sta na postelj. Martin jo je obel čez ramena in ona mu je skrila glavo na prsi.

„Se me še bojiš?“ je vpraševal šepetaje.

„Tam doli sem se te bala.“

„Tukaj je drugačen svet, Liza.“

„Martin, z očetom sta se sporekla.“

„Ni šlo drugače. On bi hotel, da bi živel doli na Trati, jaz nisem za to. Vidiš, tu gori sem doma.“

„Martin, le eno kali moje srečo. Ti ne boš nikoli mo!“ Krčevito se ga je oklenila.

Zunaj je dihala noč, hladna in jasna. Sopenje živine je prihajalo izza sten. Ona pa je ležala v njegovem naročju, močne roke so jo objemale.

Sredi gluhe noči na visoki planini je šepetal Martin: „Liza, ti si moja. Semkaj ne pridejo oče, ne mati. Sejati in orati ni treba. Kako so neumni, ko se trgajo, čigava bo Trata. Spodaj nad Nacetovo bajto se pase srnjak. Pod Konjem imajo gamzi najlepše mladiče. Takih srn, kot so na Dolu, ni daleč nikjer. Liza, ni ga človeka nad nama.“

Ona je molčala, v temi so ji žarele oči. Z rokami je prižemala njegovo glavo na grudi, ki so bile vroče kot žerjavica.

Prvi somrak je dihnil čez planino. Martin je stopil iz stana ter zavil proti Mali. Opojen od noči je zadel ob sosedovo lesno. Pastir je vstal in pogledal za njim. Ni razločil. „Z Male bo...“ je ukrepal. Za Martinom je priletelo krepelce. Pripognil se je in ga stisnil. Dolgo je čakal, nihče se ni pokazal.

Ko se je oddaljeval ter so bili stani že zadaj,

je zavriskal. Liza je vztrepetala. Pastirji so v polsnu ugibali: „Z Male je... vrag!“

Martin je hodil hitro, kajti na vzhodu je komaj vidno drhtela svetloba.

Stopil je v stan in vzel puško. Pastir si je zaspano mel oči. „Le spi, pridem nazaj!“

„Kam?“ je mencaje vprašal pastir; odgovora ni dobil. Glava mu je omahnila v spanje.

Martin se je spuščal nizdolu. Skozi smrečje je hodil v temi. Toda poznal je pota do gozdu. Skoro neslišno so polzeli koraki.

Na jasi za Nacetovo bajto je obstal. Pregledoval je zelišča. „Toda je hodil.“ je odločil.

Skril se je za drevo in čakal. Pogled je plaval ob parobku jase. Niti veja se ni zganila, le svetloba je rastla.

Martinu se je komaj vidno tresla roka od pričakovanja. „Ni dobro.“ je pomislil. Še krepkeje je stisnil puško. Previdno je obračal glavo. Zdelo se mu je, kakor bi ga žival od vseh plati opazovala.

Nenadoma je zaslišal šum. Srce mu je bilo, da ga je čul v deblu, kamor se je naslanjal. Uho je tenko lovilo. Smer se je naznanjala. Izza grmovja na desnici je stopil na jaso srnjak. Mokro so mu bleščale oči in visoko je dvigal rogato glavo. Na vse plati je vohal. Martin se ni ganil. V glavi se je isknila želja: „Da bi prišel od leve! Tak, stopi na jaso!“ Srnjak se ni zme-nil za njegovo misli. Ves čas se je pomikal na desni. Široko razprte nosnice so ga menda zajele. Stopil je korak nazaj in prožne noge so drhte. Iz oči v oči sta se gledala.

Tudi v Švici težko in siromašno življenje

Povprečen človek pozna Švico navadno le iz reklame za najboljše ure ali pa s prospektov za turizem. Veliki hoteli v vseh višinah od razkošja ob jezeru pa do višinskih letovišč, terenov za zimski šport, kamor prihajajo na odmor najvišja aristokracija sveta, kjer prodajajo dolg čas razni cesarji ter kralji brez cesarstva in kraljestva, razni kani in agakani ter podobna družčina. Tu srečujemo le ljudi, ki pod milim soncem ne najdejo druge zaposlitve ter skrbi, kot to, kje bi se lepše in primernejše zabavali. To so vtisi s prospekta, z reklame, ki vabi v Švico. Toda ta Švica ni vsa Švica.

Po nekaj urnem napornem pešačenju dospel človek v zakotno hribovsko vas, ki leži vztrano od športnih terenov in središč, v vas, ki ne pozna hotelov, razkošja, ki ne pozna ne elektrike ne asfalta, ki ne pozna turizma, ter vsega, kar je z njim v zvezi.

Človek, ki pride iz normalnega mestnega ali sploh dolinskega sveta in življenja sem gor, se sprašuje, kako živijo ti ljudje, kako prebivajo dolgo zimsko dobo popolnoma zasuti v snegu in mrazu. Sem gor pride namreč vigred le še ob koncu maja.

Tu nekje stanuje in živi edino bitje iz zunanega sveta in to je vaška učiteljica, ki je zelo pridna in marljiva. V dolgih urah, ko nima kaj početi, piše pravljice in pripovedke za zabavne časopise. Nekoč je imela štirideset učencev v šoli, danes jih je le šestindvajset. Zakaj? Odkar nudijske tovarne v dolini večji zaslužek, beži mladina v dolino. In ko mladina vidi, da je v dolini življenje lažje, ko mladina vidi lepa, čedna stanovanja, ji postajajo bajte v gorah pretesne, preskromne, presiromašne. Poleg tega je tudi delo v dolini v tovarnah mnogo manj naporno, kakor pa delo v gorah, kjer poleg stalnega napora preti ljudstvu tudi stalna nevarnost plazov.

Švicarske oblasti so pravočasno opazile nevarnost bega prebivalcev gora v dolino. Vsako bolezen začne uspešno zdraviti le, če poznaš njen vzrok. Tudi švicarske oblasti so uvidele vzrok tega zapuščenega gora in so začele lajšati življenje tem hribovcem na več načinov. In vendar je še premalo storjenega.

Prvi ukrepi proti temu so že stari. Že v prvih petdesetih letih prejšnjega stoletja so posamezne kantonske oblasti izdale posebne zakone, ki so urejali pogozdovanje goličav ter posek ter zakone o zaščitnih predelih in pasovih. Enako je bilo urejeno tudi glede hodurnikov. K temu so bile oblasti prisilile razne nesreče, ki so se vrstile druga za drugo. Cele vasi s prebivalci vred so ostajale pod plazovi. Pod pritiskom te stalne pretuje, ne neprestane smrtno nevarnosti, so se mnoge družine ali celo zaselki izselili iz svojih domačij v dolino ali pa celo v inozemstvo.

Prebivalstvo gora živi skoraj v nekem avtar-kičnem duhu. Vse, kar potrebuje, skuša predelati doma. V nekaterih predelih kakor n. pr. v Berner Oberjandu, v Glanerlandu, v Toggenburgu se je zelo razvila domača obrt, ki dopolnjuje živinorejo. Kljub veliki skromnosti prebivalstva pa vse to nič ne pomaga, kajti tako domača obrt kakor tudi živinoreja sta podvrženi stalnim krizam. Leta 1933 so mnogi kmetje teh predelov zaradi krize prišli prav ob vse.

Ze prej smo omenili, da beži hribovec v svet. Reklamo tu tudi zakaj. Če zaide dolinski turist v te zapuščene kraje, gleda ves navdušen in občuduje prirodne lepote ter se navdušuje nad njimi. Skoraj da zavida hribovcu njegovo življenje. Ne vidi pa turist težkoč in naporov, ki jih mora prenašati hribovec. Teško delo pozimi pri spravljanju lesa, težko in naporno delo poleti, ko mora zbirati seno za zimsko klajo, šop za šopom, med skalovjem. Onih nekaj njiv ali vrtoč, kjer je več kameña kot zemlje, ne more obdelati vse tja do konca maja, do junija in, v najvišjih legah, pa

celo do prvih dni julija. In, popolnoma razumljivo, da mu te njivice ne zadostujejo za prehrano.

Zaradi tega so odrasli člani družine prisiljeni iskati si nadomestnega zaslužka drugje, in sicer kot gozdni delavci, kot cestni in sploh gradbeni delavci ali pa planinski vodiči in hotelski strežniki, ženske pa se ukvarjajo kot hotelske uslužbenke ali pa izdelujejo čipke.

„Kaj naj počnemo tam gor, ko pa zemlja noče in ne more dati več kot je dala takrat, ko sta bila le oče in mati sama, danes pa nas je številna družina“ rečejo navadno mladi hribovci, ki pridejo v mesto za delom in kruhom. In ko dobi mladenič ali dekletko zaposlitev, se vrne navadno domov le ob božičnih dneh, da preživi praznike v družini. Obleden je že po mestno in z žalostjo gleda na to skromno „hribovsko gnezdo“, kjer je vse tako majhno in skromno, mrzlo in vlažno, temno in umazano ter zakajeno, dočim je v dolini vse tako veliko, svetlo, čisto in toplo. Tu v hribovih spi vsa družina od staršev pa do vnukov, vsi spijo v eni sobi, ki je majhna in mrzla, v dolini

pa ima sam svojo sobo. Tako pripovedovanje poslušala vsa družina in mnoge zamika dolina.

Pa vendar ne smemo misliti, da švicarski hribovec, ki je odšel v svet za kruhom, pozabi na svoje hribe. Pogosto se dogaja, da se bivši izseljenec vrača na stara leta spet v svoje rojstne gore, da tam v miru preživi svoja stara leta.

Ze prej smo omenili nekaj ukrepov, ki so jih izdale švicarske oblasti za to, da zavrejo beg hribovskega ljudstva v doma. V novejših časih so uvideli, da je zvišanje življenjskega standarda edino sredstvo, ki bo zadržalo ljudi doma, zato so lansko leto zvezne oblasti določile štirinajst milijonov frankov samo za sanacijo stanovanj hribovcem. Vsek hribovec, ki si hoče preurediti stanovanje, dobi od države povrnjenih 50 odst. stroškov.

Ne smemo si misliti, da je to preurejanje stanovanja le neka težnja za udobnostjo. Ne, to je nujna potreba. Kajti po statističnih podatkih so stanovanja švicarskih hribovcem pravo leglo raznovrstnih bolezni, ki ponekod kosijo kar cele družine, kajti vsa Švica zares ni Švica.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Četrtek, 5. junij:

6.10 Za kmetijstvo — 7.15 Pestre melodije — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Poročila in objave — 14.40 Narodne pesmi ob spremljavi harmonike — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Za gospodinjstvo — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Igra graška železničarska godba.

Petek, 6. junij:

6.10 Za kmetijstvo — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Za podeželsko ženo — 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav zate — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Poročila in objave. Komentar — 14.45 Mogoče Vas zanima: „Varovanje lesa“ — 15.00 Šolska oddaja — 15.45 Pogled v svet — 17.10 Popoldanski koncert — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Revija šlagerjev.

Sobota, 7. junij:

6.10 Za kmetijstvo — 7.15 Pestre melodije — 8.45 Znanilci luči: Josip Jurčič — 10.15 Šolska oddaja — 10.45 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Zeli si kaj! — 17.10 Za malco — 18.00 Nekaj za nabiralce znamk — 18.30 Pesem ob koncu tedna... — 20.15 Športna poročila — 20.20 „Vse poslušaj“.

Nedelja, 8. junij:

7.15 Duhovni nagovor. Pester jutranji spored — 8.10 Kmečka oddaja — 8.20 Ura godbe na pihala — 10.00 Maša — 11.15 Lepe melodije — 12.45 Kulturno zrcalo tedna — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 18.30 Literarna srečanja — 19.00 Šport in glasba — 20.15 Športna poročila — 20.20 Iz Tirolske.

Ponedeljek, 9. junij:

6.15 Jutranja glasba — 8.30 Pozdrav zate — 10.15 Šolska oddaja — 11.00 Šolska oddaja — 11.30 Pozdrav za mesto in deželo — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.10 Kar si želite — 14.30 Slovenska oddaja — 16.00 Pevska ura — 20.15 Zeljce, ki jih radi izpolnimol!

Torek, 10. junij:

6.10 Za kmetijstvo — 8.30 Pozdrav zate — 11.25 Veder dopoldne — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 14.30 Slovenska oddaja — 15.30 Za

ženo in družino — 16.00 Solistična ura — 18.30 Lepe melodije — 18.45 Kmečka oddaja — 20.15 Opereta.

RADIO LJUBLJANA

Četrtek, 5. junij:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Opoldanski koncert — 12.40 Zabavna glasba — 14.00 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana — 14.30 Slovenske narodne — 15.10 Zabavna glasba — 19.00 Oddaja za žene — 20.00 Domače aktualnosti — 20.15 Koroška in Bela Krajina v narodni pesmi — 21.20 Iz pisem Wolfganga Amadeusa Mozarta.

Petek, 6. junij:

5.00 Pester glasbeni spored — 6.10 Gospodinj-ski nasveti — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Za pionirje — 14.00 Naši etnografi pred odhodom na teren — 14.30 Veliki orkestri igrajo zabavno glasbo — 15.10 Zabavna glasba — 18.30 Igra Orkester Radia Ljubljana — 19.00 Šport in zdravje — 19.15 Narodne pesmi poje Franc Koren, s harmoniko spremlja Avgust Stanko — 19.40 Zabavna glasba — 20.00 Egon Tomc: Tedenski znanje-politični pregled — 20.15 Pester spored solistične glasbe.

Sobota, 7. junij:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Iz mani znanih oper — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Zdravstveni nasveti — 13.10 Igra Srečko Drazil s svojim ansambлом — 14.00 Slovenske narodne — 14.30 Mali koncert lahke glasbe — 15.10 Zabavna glasba — 15.30 Baletna glasba — 16.00 Po naši lepi deželi — 17.00 Uganite, kaj igramo! — 18.00 Urednikova beležnica in pionirska pošta ter glasba za pionirje — 18.30 Hrvatska narodna glasba — 19.00 Okno v svet — 20.00 Radijske beležke — 20.15 45 veselih minut — 21.00 Prijetno zabavo!

Nedelja, 8. junij:

6.00 Pester glasbeni spored — 8.00 O športu in športnikih — 8.15 Za dobro voljo — 9.40 Slovenske narodne in umetne pesmi — 11.00 Od pravljice do pravljice — 11.30 Želimo Vas razvedriti — 13.10 Zeleli ste — poslušajte! — 15.10 Zabavna glasba — 15.30 Za naše kmetovalce — 15.40 Veseli slovenski napevi — 16.00 Josip Jurčič: Sosedov sin — 18.30 Igra godba na pihala Ljubljanske garnizije — 21.30 Lahka glasba.

On se je zasmeljal. Opoldne so sedeli Maloplaninci na lesah pred stani.

„Meta ima žganje?“ je zbadljivo vprašal Martin.

„Zelenega.“

„Jeračeva je usmiljena ženska.“

Martin se je odločil. „Fantje, na Veliko planino pojdemo, o belem dnevu, da nas ne bodo več ponoči zalezovali.“

„Velja!“

Zbrali so se in si zataknili rože na klobuk. Martin je vzel harmoniko.

„Ne jemljite kolov, jih tam dobimo!“

„Tudi prav!“ Fantje so se smejali.

Zapela je harmonika. Lahko so hodili po mehkih tleh. Radovedno so se obračale pasočice se krave. Vriskanje je šlo čez planino.

V stanih na Veliki so molčali pastirji. Le redko se je prikazala glava skozi vrata in zopet izginila.

Liza je stala pri lesi. Pobledele je. Spredaj je hodil Martin in brezskrbno igral. Veter je pršil pesem nad prepadi.

Vriskanje je naznanilo prihod Maloplanincev. Stopili so med stane.

„Na korajžo, fantje!“

Nihče se ni oglasil. Mlad fant je izdril iz lese količek in se opiral nanj. Liza se je skrila. Zdelo se je, da je Velika planina zapuščena.

Martin je zavriskal. Liza je sedela pri ognjišču in držala roke na prsih, tako ji je bilo srce.

„Pojdimo pit!“

Meta je imela leseno bajto s prostorno izbo. Tam so posedli. Nekateri so stali pri vratih in se na videz malomarno ozirali po planini.

Jeračeva je stopila iz stana in prišla k Meti. Veselo so jo pozdravili. „Ho, ho, Jeračeva devica!“

„Nisi nič pripomogel,“ se je smejala majhno zgornjo ustnico se je svetila zaceljena brazgobabše, komaj do pasu segajoče. Nad široko tina.

„K Martinu bom sedla.“

On je igral. Nekateri so plesali. Trdo so udarjali ob lesena tla.

Martinova harmonika je vžigala. Smehljaje se je ukazoval: „Stopite po Lizo, pa še druge pripeljite!“

„Martinček, ti si lep faht, da bi bil tak moj sinek!“ je pela Jeračeva in nalivala.

„Zakaj pa ti ne piješ, Jeračeva,“ je kričal fant za mizo.

„Saj pijem!“ je vresčala in se vedno tesneje stiskala k Martinu, ki je sedel poleg nje kakor velikan ter se venomer smehljaj.

„Ni res, pod mizo je zliha,“ je kričal fant.

„Na, pa pijva bratovščinol!“

„S teboj?“ se je oni branih zaničljivo.

„Še rad jo boš, ko drugih ne bo. Pijte, fantje, pijte!“

Liza je vstopila. „Semkaj sedi!“ Martin jo je posadil na levalo.

„Dve nevesti imaš!“ se je smejala Jeračeva. Harmonika je neprestano pela. Prišlo je še par deklet in rajanje se je vžigalo. (Dalje)

Kri se mu je strdila krog srca. Oči so ledeno merile. Dvignil je puško. Tresk je udaril ob skalo, se odbil parkrat in divje zahreščal iz grobne tišine.

Martin je obstal kakor ukopan. Povesil je puško in strmel predse. Jasno mu je ostalo pred očmi. Žival se je pognala visoko tik nje-ga, plašno so blestele oči, razločil je srdito sapo, a on se je zavedal, da je zgrešil. Ni mogel verjeti. Zlovoljno je zadel puško in odšel na planino.

Se vedno se mu je zdelo, da čuje za seboj, kako bobni zemlja, se lomijo veje in poka suhljad.

Sele na planini je obstal. Zadaj za grebeni se je vrtela žareča obla. Iz živnega, prelivajočega se ognja so segali prameni v modro ozračje. Bližnji vrhovi so krvavo žareli. Jemalo mu je vid, tako je vrela ognjena svetloba. Vedno bolj in bolj je naraščala obla, že daljni vrhovi so bili škrlatasto zagoreli. Tedaj je ob viselo sonce nad zemljo in pozlatilo nizke trave.

Hladen dih je šel preko njih, zazibale so se mecesnove veje. Martin je stopil v stan, zbudil pastirja in zaspal.

Krave so se porazgubile na paši, rdeče in bele lise na sočni travi. Martin se je prebudil, ko je stalo sonce visoko na nebu ter so bile sence že majhne. Mlad pastir z Velike je prinesel pošto: „Martin, ne hodi danes, pastirji te čakajo!“

Ponedeljek, 9. junij:

5.00 Pester glasbeni spored — 12.00 Slovenska vokalna zborovska in solistična glasba — 14.00 Šahovski pregled — 15.10 Zabavna glasba — 15.30 Šolska ura za nižjo stopnjo — 18.30 Umetne in narodne pesmi — 19.15 Na harmoniko igra Avgust Stanko — 19.40 Zabavna glasba — 20.20 Simfonični koncert.

Torek, 10. junij:

5.00 Pester glasbeni spored — 11.00 Šolska ura za nižjo stopnjo — 11.30 Šolska ura za višjo stopnjo — 12.00 Igra Orkester Radia Ljubljana — 13.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.00 Vesele slovenske narodne — 19.00 Od tedna matere in otroka — 20.00 Radijska univerza — 20.15 Zeleli ste — poslušajte! — 21.15 Koncert lahke glasbe.

KINO-PREDSTAVE

CELOVEC

Carinthia:

Od 6. do 9. junija:

Rache für Alamo

Od 10. do 12. junija:

Urteil vollzogen

Peterhof:

Od 6. do 12. junija:

Eva und der Frauenarzt

KRIVA VRBA

Od 7. do 8. junija:

Der Bandit und die Königin (barvni film)

VELIKOVEC

5. junija:

Kühne Leute

Od 6. do 8. junija:

Fabiola

8. junija:

Der kleine Däumling

LOČE

Pri nas smo imeli dva primera obolenja s škrilatici, zaradi tega so za osem dni zaprli šolo, da bodo mogli ob tem času izvesti desinfekcijske ukrepe.

REBERCA

V celulozni tovarni na Reberci se je pripetila pretekli četrtek smrtna nesreča. Pri dviganju hlobov, kjer je bil zaposlen Emil Harabacs, je odletel člen verige in zadel delavca v glavo tako nesrečno, da je zaradi krvavitve možgan kmalu nato umrl.

V zadnjem času se je primerilo na Koroškem spet posebno veliko prometnih nesreč, pri katerih je bilo mnogo oseb težko in nekaj celo smrtno ponesrečenih. Pred dnevi je bila vzhodno od Dellacha ob Dravi nezgoda, ki je povzročila smrt 21 letnega mehanikarja Jurija Heinricherja iz Mauthna. Heinricher je vozil z motornim kolesom, na katerem je sedel tudi mesar Franc Engel iz Oberdrauburga, v smeri proti Dellachu. Na nekem ovinku mu je privozil nasproti neki tovorni avto. Mehanikar je z brzino zavil na desno in vozil ob skrajnem robu ceste. Pri tem je nenadoma z velikansko silo treščil v neko drevo v drevoredu. Sunek je oba potnika strmoglavil na travnik, kjer sta obležala nezavestna. Heinricher je utrpel tako usodne notranje poškodbe, da je bil na licu mesta mrtev. Njegovega tovariša so z rešilnim avtom prepeljali v bolnišnico. — Isti dan se je težko ponesrečil Harold Gillich v Oberdrauburgu. Ko je sedel na motornem kolesu se je oziral nazaj in mahal svojim znancem, zaradi tega je nevedoma zavozil v obrabni kamen in se prevrgel. Tudi njega so težko poškodovanega prepeljali v bolnišnico. — Znatne poškodbe je utrpel tudi kolesar Janez Kainbacher v Špittalu, ki je v soboto na nekem križišču zadel v neki osebnih avto, zaradi česar se je prevrgel na cesto. — Serija prometnih nezgod, ki so se primerile v zadnjem času na cestah ki bi jo lahko nadaljevali, opominja k previdnosti in ravnanju po prometnih predpisih, posebno še sedaj ob poletni sezoni, ko je vedno več tovornih vozil na cestah.

MATI 44 OTROK

Največ otrok na svetu je menda rodila Grkinja Vivia Hemonitateves. Rodila jih je namreč 44 in nobeden ni umrl. Stara je 61 let in zdaj potuje po svetu, da bi zbrala prostovoljne prispevke za otroško zavetišče v Grčiji.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 1624/4. Za vsebinsko odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2. Postschließfach 17.